

STADENS VARDAGSRUM

Sveriges
lantbruksuniversitet

EMILIE IREMAN

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Living room of the city – a creative and inspiring room

30 hp inom landskapsarkitekturprogrammet vid institutionen för landskapsarkitektur på Alnarp 2010

- ett kreativt och inspirerande rum

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU vid institutionen för landskapsarkitektur på Alnarp 2010

© Emilie Ireman

EX0545 Examensarbete i landskapsarkitektur, 30hp

Titel: Stadens vardagsrum - ett kreativt och inspirerande rum

Title in english: Living room of the city – a creative and inspiring room

Handledare: Carola Wingren, institutionen för landskapsarkitektur SLU Alnarp

Examinator: Maria Kylin

Biträdande examinator: Karl Lövri

Nivå och fördjupning: A2E - Avancerad nivå, innehåller examensarbete för masterexamen

Online publication of this work: <http://stud.epsilon.slu.se/>

Nyckelord: torg, kreativ rörelse, lekande landskap, kreativitet, rörelse, den lekande människan - Homoludens, parkour

Förord

Tack alla Ni som har hjälpt mig längs vägen med mitt examensarbete. Ett speciellt tack till alla som ställt upp för att samtala med mig. Det har inte bara varit av stor betydelse för arbetet, utan också ett stort nöje och en rik erfarenhet för mig. Jag vill också rikta ett specifikt tack till alla Ni som har läst hela eller delar av mitt arbete. Ni har bidraget med värdefull kritik. Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till Ramböll Malmö. Tack för att ni har stått bakom mig i arbetet och gett mig möjligheten att arbeta hos er. Det har bidragit till arbetet på många sätt, inte minst genom många sociala och trevliga stunder.

Emilie Ireman, januari 2010

Sammanfattning

Arbetet ifrågasätter hur torg ser ut och används idag. Det visar på och diskuterar hur torg skulle kunna se ut och användas i framtiden. Torget representerar ett exempel på en plats och ett rum i staden, vilket också fungerar som avgränsning för arbetet. För att nå fram till målet av arbetet genomfördes en litteraturstudie, samtal med bland annat gestaltare av och i det offentliga rummet, samt analyser av exempelplatser. Litteraturstudien fokuserade på ”torget i staden” och ”människan i stadsrummet”. Samtalen genomfördes med landskapsarkitekter och konstnärer för att få deras bild av torget och hur det skulle kunna utvecklas i framtiden. Exempelplatserna har analyserats för att visa på hur en miljö kan inspirera till kreativ rörelse. Det egna begreppet kreativ rörelse handlar om att röra sig fritt i rummet utifrån egen fantasi. Arbetet presenterar att kreativitet och lek påverkar människors hälsa och verkar på flera andra sätt i positiv riktning. Det offentliga rummet påverkar i sin tur människornas välmående. Gestaltningen kan på så vis bidra till en ”må bra” effekt hos människorna. Arbetet visar att gestaltning för kreativ rörelse uppmuntrar och inspirerar till fri kreativitet och lek. Något som kan vara en funktion för torget i staden.

Abstract

This work questions the design and use of today's square. The thesis presents and discusses what a square could look like and how it could be used in the future. The square represents an example of a place and space in the urban area, which is also used as delimitation in this work. To achieve the goal of the study a literature review was conducted, among others conversations were held with creators of and in the public space, and analysis was made of sample places. The focus of the literature review was “the square of the city” and “man in city space”. The conversations were held with landscape architects and artists in purpose to get their picture of the square and how it could evolve in the future. The sample places were analysed to show how an environment can inspire creative movement. The own concept creative movement is about moving freely in a space using your own imagination. The work presents that creativity and playing affect peoples health and acts positive in other ways. The public space in turn affects their well-being. The visual creation can in this way contribute to a “feel-good” effect to the people. The work exemplifies that visual creation by “creative movement” encourages and inspires to free creativity and playing, something that may be a function of the square in the city.

SAMMANFATTNING ABSTRACT

STADENS VARDAGSRUM

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	s.5	
1. Inledning	s.7	5. Exempelstudie s.35
1.1 Bakgrund		5.1 Charlotte Ammundsens Plads
1.2 Syfte/Mål		5.2 Plug n Play
1.3 Problemformulering		5.3 Puckelbollplanen
1.4 Arbetets upplägg		5.4 Sagolekplatsen
1.5 Metod		5.5 City Lounge Str: Gallen
1.6 Arbetsprocessen		
2. Torget i staden	s.11	6. Diskussion s.57
2.1 Vad är ett torg?		6.1 Torget för människan i staden
2.2 Torget då och nu		6.2 Gestaltarnas röster
2.3 Torget som rum och plats i staden		6.3 Torget som exempel
2.4 Torgets uttryck		6.4 Slutats
		6.5 Framtida forskning
		6.6 Reflektion: Landskapsarkitektur vs. konst
3. Människan i stadsrummet	s.17	8. Referenser s.67
3.1 Staden och torget som [identitets]utveckling		
3.2 Rörelse [upplevelse]r i rummet		
3.3 Homo ludens - Den lekande människan		
3.4 Parkour - en rörelsekonst i staden		
3.5 En förvaltares syn på torget		
4. Röster från erfarna gestaltare	s.27	9. Bilaga 1 s.71
4.1 Johan Ferner Ström		9.1 Reflektion: Min [tänkande]resa genom arbetet
4.2 Åsa Drougge		
4.3 Thorbjörn Andersson		
4.4 Beatrice Hansson		

STADENS VARDAGSRUM

INLEDNING

Torget - stadens vardagsrum, en fyrkantig platt plats i en central del av staden eller ett varierat och livfullt landskap som lockar till kreativ rörelse? Vad är funktionen av torget i den urbana miljön, vad har det för betydelse för människorna och kan miljön påverka människorna i positiv riktning?

Dessa är några av de frågor jag ställer mig i inledningen av arbetet. Jag tror att det den urbana miljön kan tillgodose fler mänskliga behov än vad som sker idag. Funktionen av torg kan variera i en stad och bero av många olika faktorer, men kan torget vara en plats för kreativ rörelse?

1.1 Bakgrund

Den offentliga miljön i staden är viktig, den är många människors dagliga miljö. Miljön avspeglar sig i oss själva, exempelvis hur vi mår och hur vi rör oss. En tillfredställande plats kan göra att vi stannar upp, bryter en vana, möter eller begrundar något eller någon. En miljö kan också uppmuntra till rörelse, inspirera till eller ge lust att springa och hoppa. Rörelser leder till sinnlig stimulans och kan möjliggöra skritt av glädje. Var i den urbana miljön finns miljöerna som inspirerar oss till rörelse, uppmanar oss att använda vår egen fantasi och uppleva med kroppen? Är det en funktion för torget?

Min uppfattning är att stadens utemiljö många gånger är för trist, för grå och för intetsägande. Miljön är ofta tillrätaliggande och innehåller en underförstådd mening av

hur den ”ska” användas. Avvikande användningsätt blir lätt inte accepterat. Stadens miljöer skulle kunna vara mycket mer inspirerande och utvecklande för oss människor genom att de gestaltas med ambitionen att inspirera till kreativitet. Torg gestaltas många gånger med föreställningen att de ska vara flexibla och öppna. Resultatet blir då ofta att de blir platta, nästan som om öppet och flexibelt är synonymt med platt. Jag tror på en stadsmiljö som inspirerar till kreativ rörelse. En miljö där vi själva bestämmer hur den ska användas, där vi låter miljön leka med våra sinnen och låter vår fantasi flöda. Alla människor oavsett ålder har ett behov av sinnlig upplevelse, rörelse, kreativ utmaning och utveckling, det vill säga kreativ rörelse eller lek.

Kreativ rörelse

Som utgångspunkt i arbetet används kreativitet i betydelse av: att använda sin fantasi, att komma upp med egna tankar, att använda sitt eget eget kritiska och resonerande tänkande. Vad gäller rörelse avses att använda kroppen fysiskt så att kroppen eller delar av kroppen rör sig. Kreativ rörelse blir således att använda fantasin för att komma på hur det är möjligt att röra sig och förhålla sig till någon/något specifikt eller till en större kontext. Kreativ rörelse kan ha samma innebörd som att leka, då lek handlar om kreativitet, lust och i de flesta fall rörelse. Lusten är betydande för leken och kreativiteten, vilket gör den till en viktig komponent i kreativ rörelse.

1.2 Syfte/Mål

Syftet med detta arbete är att diskutera om torget kan vara en plats för kreativ rörelse, samt långsiktigt bidra till att förändra bilden av och gestaltningen för stadens användande. Målet är att undersöka, visa på och argumentera för hur ett torg skulle kunna användas imorgon.

1.3 Problemformulering

Kan ett torg inspirera till kreativ rörelse och i så fall hur? Arbetet behandlar ämnet torg som ett exempel på en plats i staden. Frågeställningen belyses i huvudsak utifrån två perspektiv där människan är det ena och gestaltningen är det andra. I arbetet förutsätts utformningen vara betydande för användningen av platsen och där med av betydelse för människorna.

1.4 Arbetets upplägg

I huvudsak består arbetet av tre delar. Den första delen är undersökande och behandlar torget i staden, människan i stadsrummet och röster från erfarna gestaltare. Den andra delen behandlar och analyserar exempelplatser, medan den sista delen diskuterar tidigare upptagna delar och mynnar ut i en slutsats.

1.5 Metod

Arbetet har material sökts genom litteratur, samtalsintervjuer och inspirationsplatser. För att få en inblick i torg och hur dessa har utvecklats genom åren genomfördes en inledande litteraturstudie. En studie som senare kompletterades och fördjupades inom områdena torget i staden och människan i stadsrummet. Vid den inledande litteraturstudien har exempelvis Thorbjörn Anderssons examensarbete från 1981 varit till god hjälp för en sammanfattning av hur torget har utvecklats genom åren och tankar om hur det kan fortsätta att utvecklas. Andersson sökte då, 1981 ett nytt torgkoncept. Inom området torget i staden har bland annat Kjell Åströms och Catharina Gabrielssons fleråriga forskning använts som betydande källor. Likaså har bland annat Inger Bergströms och Fredrika Mårtenssons forskning använts inom området människan i stadsrummet. Inom det senare området har litteraturstudien kompletterats med röster från ”verkligheten”. Samtal har genomförts med Martin Svenselius, utövare av parkour och Sten Göransson, förvaltande landskapsarkitekt på Malmö stad. Detta i syfte att förmedla en kreativ utövares respektive förvaltares syn på människan i staden.

Samtalsintervjuer med landskapsarkitekter och konstnärer genomfördes för att få en bild av hur erfarna gestaltare uppfattar dagens torg och hur de skulle vilja att torget utvecklades. Samtalen genomfördes också i syfte att få deras syn på kreativitet, lek och rörelse i staden. Landskapsarkitekterna Thorbjörn Andersson och Åsa Drougge tillfrågades att medverka utifrån sina erfarenheter att gestalta i det offentliga rummet. Konstnärerna Beatrice Hansson och Johan Ferner Ström förutsågs kunna bidra

med ett fritt och öppet synsätt om vad ett torg kan vara och representera. I urvalet av samtalspersoner har den inledande informationssamlingsperioden varit en del i processen. Valen har gjorts i samråd med handledare. Ytterligare samtal har för arbetsprocessen också genomförts i vägledande syfte. Sådana samtal har genomförts med urbansociolog Mats Lieberg och beteendevetare Fredrika Mårtensson som har kunskap inom miljöpsykologi. Båda har exempelvis givit rekommendationer på litteratur för den fördjupade litteraturstudien.

Med den inledande litteraturstudien och samtalsintervjuerna som bakgrund besöktes och studerades exempelplatser.

Platserna har studerats i syfte att visa på hur det kan vara möjligt att gestalta för kreativ rörelse. Studien har genomförts genom att analysera upplevelserna av platserna med mig själv som verktyg. Kriterier för valet av platserna har varit att de ska visa på aspekter som tas upp i litteraturen och av de intervjuade, samt att de i någon form är experimentella och lekfulla.

I arbetet har samtalen med de erfarna gestaltarna och studien av exempelplatserna prioriterats. Litteraturstudien har därmed fått begränsas i tid och omfattning. Önskvärt hade varit att kunna ha en större bredd av källor inom vissa delar samt att i samtliga fall använda sig av ursprungskällan. För att kunna studera geografiska avvikelser mellan de intervjuades åsikter hade det varit intressant att samtala med konstnärer och landskapsarkitekter med en större geografisk spridning.

Vidare information kring exempelvis källor och analysmetod av exempelplatserna finns att tillgå under respektive rubrik.

1.6 Arbetsprocessen

Inledning

- Komma in i ämnet och få en uppfattning av vad det finns för material att tillgå
- Söka exempelplatser och skriva samtalsfrågor

Genomförande

- Besöka och dokumentera exempelplatser
- Genomföra intervjuer
- Litteraturstudie

Produktion

- Sammanfatta intervjuer
- Analysera exempelplatserna
- Sammanfatta litteraturstudien
- Diskutera och skriva
- Illustrationer, layout & bearbetning
- Presentation

I stora drag har arbetsprocessen följt upplägget ovan. Processen har inte varit spikrak, utan utvecklats alltförersom beroende av möten och personlig känsla. Tillvägagångssättet bygger på ett aktivt sökande utifrån mål och syfte. På samma sätt har också arbetsplanen utvecklats och förtydligats under processen, exempelvis genom tydligare avgränsningar och mer specifikt tillvägagångssätt. Arbets sättet har inneburit både toppar och dalar. Dalar där det blivit nödvändigt att stanna upp, fundera över var i processen arbetet befinner sig och vad som återstår för att uppfylla målet och svara på frågeställningen. Det är speciellt vid sådana tillfällen det har varit av stor betydelse att söka svaret i sig själv och lita på det.

STADENS VARDAGSRUM

TORGET I STADEN

Ett torg har en funktion att fylla i staden för både staden och människorna. Funktionen varierar, kan vara flera och beror av sitt sammanhang. Vilka funktioner kan ett torg ha och hur har torget förändrats genom åren? Ska torg förändras och anpassas över tiden? Vad har torget för arkitektoniskt värde och vad får det för uttryck? Vad är egentligen ett torg? Följande avsnitt berör dessa frågeställningar. Materialet som presenteras kommer från litteratur av de erfarna och respekterade forskarna Kell Åström, Catharina Gabrielsson och Kevin Lynch. De har stor erfarenhet inom ämnet torg respektive stadsplanering. Gabrielssons avhandling ”Att göra skillnad” har uppmärksammats inom branschen av både arkitekter och konstnärer. Avhandlingen diskuterar bland annat rummet i staden. Kevin Lynch räknas till en av de stora arkitekterna och stadsplanerarna. Han är främst känd för sin bok ”Image of the City”. Boken beskriver en metod för att analysera hur invånarna uppfattar sin stad.

2.1 Vad är ett torg?

- » Torg: större öppen plats i sambälle, avsedd för (mer tillfällig) handel och ibland även för mötesverksamhet; ibland om öppen plats där handelsverksamhet tidigare bedrevs.” (Nordstedts svenska ordbok , 1990)
- » Torg är en planerad öppen plats i tätort, som är en del av det offentliga rummet” (www.wikipedia.se, sökord ”torg”, 2009-09-03)

- » Torgskräck: sjuklig rädsla för att vistas på öppna platser” (Nordstedts svenska ordbok, 1990)
- » Enligt Svensk etymologisk ordbok 1966 är ordet torg enligt allmän uppfattning ett gammalt lån från frygiska språket, ”torgu”, i betydelse handel eller marknadsplats.” (Åström, 1988, s.11)
- Ett torg är
  - » en öppen plats i bebyggelse, tillgänglig för människor i alla åldrar” (Ström, 2009-09-22)
- Ett torg är
  - » en öppen plats i de annars täta byggnadselementen, en publik plats för människorna i staden” (Drougge, 2009-09-30)

2.2 Torget då och nu

Kell Åström skriver i sin bok *Stadens rum* (1988) att ordet ”torg” fram till 1800-talets mitt mer uppfattades som ett juridiskt funktionellt begrepp än rumsligt. Torgrätt innebar att handeln var begränsad till städerna och endast fick bedrivas på vissa avsedda platser. Åström skriver vidare att torgrätten i tidiga städer vanligen lades till ett vidgat avsnitt av huvudgatan där bodar, salustånd och trafik fick samsas. Efter ett kontinentalt mönster introducerades en fyrkantig plats, ”torget”, i främsta syfte att bedriva handel. Det

dröjde dock innan städer i Sverige med en etablerad ”torggata” fick ett torg, enligt Åström. Malmö fick exempelvis sitt första torg på 1500-talet. Förutom till handel användes torget tidigt till att bedriva ting. Rådhuset etablerades och anlades allt eftersom vid torget. På torget stod också en spöåle fram till att lagen om ”spö- och skamstraff” avskaffades under 1800-talet. Åström skriver också att torget användes för underhållning till stadens invånare vid festligheter, samt länge var platsen för information till stadens invånare.

Under 1800-talet förbättrades renhållningen och många torg nyanlades på grund av den kraftiga stadsutbyggnaden. Detta tillsammans med stenbeläggningar och belysning gjorde torgen och gaturummen attraktiva för rekreation och umgänge. Torghandeln ökade allt eftersom, men de årliga marknaderna fick mindre betydelse och blev mer sedda som folkfester. De hygieniska kraven skärptes också, vilket öppnade upp för saluhallarnas etablering intill torgen. Sveriges första saluhall etablerades i Stockholm 1875. (Åström 1988)

Efter kriget under 1900-talet sker till en början i allmänhet små förändringar av torgens utseende, exempelvis nya fasader på byggnaderna runt torget eller nya beläggningar av golven på torgen. Allt eftersom tiden går försvinner dock nyttoeffekten av torgen. Efter andra världskrigets slut kommer stråvan att pryda torgen. Det rör sig då om dekorativa beläggningar och konstnärlig utsmyckning. I viss mån planteras träd, men inte i betydande mängd för att påverka torgets utseende nämnvärt. Under 50- och 60-talen ansågs torgen kunna ta hand om stadens bilar. Allt fler torg fylldes med bilparkeringar och tillfarter utformades. Av påtryckningar från allmänheten och ny forskning om bland annat bilarnas bullernivåer, avgaser och olycksfallsrisiker, samt det visuella

utseendet av bilarnas intrång i vackra gamla torgrum började torg åter göras bilfria. Denna trend tog sin början på slutet av 60-talet och håller ännu i sig. Precis efter bilarnas försvinnande fylldes de nya tomrummen ibland planlöst med parkbänkar, planteringslådor, reklamskyltar och kiosker. Detta från att torget i äldre tider tillåtits vara en stor stensatt yta som bara fylldes med liv och rörelse vid enstaka tillfällen som torg- och marknadsdagar. (Ibid.)

Åström diskuterar torgets vara eller icke vara i *Stadens rum* (1988). Han undrar om ”det traditionella torget, den uppåt öppna och klart avgränsade platsbildningen” har en plats att fylla i våra dagars samhälle (Åström 1988, s. 19-20). Självt gjorde Åström en studie av ”Efterkrigstidens ytterstadstorg” (Åström 1988 citerar Åström 1985), torget i ytterområden antyddes då mest användas som en yta att passera för att komma in i exempelvis matbutiken eller biblioteket. Han kom fram till att innerstadstorgen har bättre förutsättningar för att fortsätta leva. Åström såg att torget i innerstaden blir till en mötesplats för människorna i och utanför staden. Till stadskärnan kommer både människorna som bor där och de som bor utanför, medan så inte är fallet med ett ytterområdes torg. Åström menar att torget har en viktig social funktion. Det stora torget i staden fylls vid festliga tillfällen och fungerar som samlingsplats till demonstrationer och manifestationer. Kell Åström anser att torget blir ett mer livfullt komplement till stadens grönska och lugn genom att fungera som pausrum i shoppingrundan eller som lunchplats för stadens centrala arbetare. Historiskt har ”Stortorget” spelat en viktig roll i staden och högre krav ställdes på husen som låg intill. Ofta samlades de förmåsta och profana byggnaderna runt torget. Torgrummet är ofta ett estetiskt värdefullt inslag i stadsbilden. Rummet storlek och rymd ger bättre möjligheter att uppleva

husfasader, i så väl positiv som negativ bemärkelse beroende av fasadernas standard och kvalitet. Åström skriver också att torget fyller en viktig funktion som orienteringspunkt i innerstaden för besökare och invånare.

Åström (1988) menar att ett torg i staden bör var det representativa huvudtorget. Något/några torg behövs inte för ”gängse torgfunktioner”. Han menar att dessa istället kan utgöras av gröna platser för vila, lek och avkoppling. Åström anser att en översiktlig torgplan bör utarbetas för att kartlägga funktioner och utformning för innerstadens torg.

2.3 Torget som rum och plats i staden

I avhandlingen *Att göra skillnad* (2006) av Catharina Gabrielsson berättar hon om hur Gustaf Strengell i sin bok *Staden som konstverk* (1922), beskriver att rummen är som skulpturala hålrum i stadsmassan och att dessa i huvudsak utgörs av gator och platser. Där platserna representerar *vila* och gatorna representerar *rörelse*. Åström beskriver i *Stadens rum* (1988) hur Strengell i samma verk skriver att:

”på platsen utbreder sig gatans rörelse, kommer till vila – på samma sätt som floden i en sjö. Det är en uppehållsart som i sin arkitektoniska infattning får verka retarderande, kvarhållande: här skall man se sig omkring. Platserna blir härvid kulminationspunkt i stadsgestaltningen, dennas på en gång både hjärna och hjärta” (Åström 1988, s.16 citerar Strengell 1922).

I samma bok (Åström 1988) beskriver Åström Rob Kriers syn på stadsrum genom dennes verk *Stadttraum in Theori und*

Praxis (1975). För Krier är stadsrum gator och platser. Han anser att den offentliga platsen har förlorat sin gamla mening. Den offentliga platsen, främst det centrala torget, måste nu föras med meningsfulla funktioner som kan frambringa liv och rörelser under dygnets olika timmar. Av den anledningen föreslår Krier att butiker, bostäder, lokaler för kommunal förvaltning, bibliotek, teater- och konserthallar, kaféer och barer med mera, ska anläggas runt torget.

Catharina Gabrielsson lyfter i sin avhandling fram Norberg-Schulz (1980) resonemang om arkitektur och platser. Hon återger att Norberg-Schulz anser att arkitektur handlar om att skapa meningsfulla platser, inte längre om skapandet av platser. Norberg-Schulz resonerar:

”Platsen representerar arkitekturens delaktighet i sanningen. Platsen är en konkret manifestation av människans boende, och hennes identitet är avhängig [beroende av] platsen”, ”Platsen utgör således arkitekturens ‘sanning’, det är den konkreta manifestationen av människans vara och människans identitet är beroende av hennes platsstillhörighet” (Gabrielsson 2006 s.167-168 citerar Norberg-Schulz 1980).

Enligt Gabrielsson beskriver bland annat detta att det är platsen ”som skapar en helhet av alla beståndsdelar och som genom sin specifika karaktär påverkar oss emotionellt och skapar människans livsbetingelser” (Gabrielsson 2006 s. 168). Gabrielsson skriver vidare

”som exempel på hur språkliga modeller används som determinerande [förutbestämmande] är hans [Norberg-Schulz] påstående att *platsen* definieras av substantiv, dvs. verkliga saker som existerar; *rummet* definieras

Genus Loci: "att tolka platsens anda", "aviäcka platsens själ"; är ursprungligen från romersk mytologi; Norberg-Schulz gav ut boken "Genus Loci" 1980 (Gabrielsson 1996 s. 178).

av prepositioner, dvs. abstrakta topologiska relationer, medan karaktär definieras av adjektiv, dvs. hur saker och ting är" (Gabrielsson 2006, s.168-169)

Enligt Gabrielsson ser Kevin Lynch meningen i arkitekturen och platsen "som formad ur ett komplext samspel mellan former och betraktare...". Lynch, enligt Gabrielsson, "äsyftar inte en slutgiltig form utan en öppen ordning..." (*Att göra skillnad* 2006, s.169-170). Kevin Lynch tar kort upp platsbegreppet i *The image of the city* (1960) och skriver under rubriken "City Form"

"The common hopes and pleasures, the sens of community may be flesh. Above all, if the environment is visibly organized and sharply identified, then the citizen can inform it with his own meanings and connections. Then it will become a true *place*, remarkable and unmistakable." (*Lynch* 1960, s. 92).

[det allmänna hoppet och behaget, känslan av samhället är möjligt att förkroppsliga. Framförallt om miljö är visuellt organiserad och tydligt identifierad kan medborgaren bidra med sin egen 'mening' och sammanhang. Då uppstår en verklig *place*, uppseendeväckande och omiskännlig]

Lynch skriver om stadens form, "the form must be somewhat noncommittal, plastic to the purposes and perceptions of its citizens" [formen måste vara något obunden, formbar i ändamål och uppfattning av sina invånare] (*Lynch* 1960 s. 91). Vidare skriver han

"It is important to maintain some great common forms: strong nodes, key paths, or widespread regional homogeneities. But within this large framework, there should be certain plasticity, a richness of possible

structures and clues, so that the individual observer can construct his own image: communicable, safe, and sufficient, but also supple and integrated with his own needs" (*Lynch* 1960, s.111).

[Det är viktigt att bibehålla några stora allmänna strukturer: starka noder, nyckelstråk eller vidsträckt regional enhetlighet. Men i detta stora ramverk, ska det vara möjligt till viss plasticitet. En rikedom av möjliga strukturer och ledrådar, så att den individuella observatören kan konstruera sin egen bild: kommunicerbar, säker, och självtillräcklig, men också böjlig och integrerbar med dennes egna behov]

2.4 Torgets uttryck

I boken *Att göra skillnad* (2006) skriver Gabrielsson om arkitekturteoretikern Ignasi de Solà-Morales tankar utifrån hans skrift *Plats: permanens eller produktion* (1970). Gabrielsson skriver att Solà-Morales konstaterar:

"Arkitekturen kan inte reduceras till att utgöra ett erkännande eller förtydligande av det som redan är - den måste fortsätta att söka nya former för verkligheten" (*Gabrielsson* 2006, s. 178 citerar *Solà-Morales* 1970).

Solà-Morales menar att Norberg-Schulz resonemang kring *Genus Loci* har resulterat i att arkitekturen bevarar och anpassar till det som redan finns. Istället vill Solà-Morales ifrågasätta "platsen som varande 'permanent' och uppmanar istället till att se den som 'produktion', som något skapat snarare än framkallat" (*Gabrielsson* 2006 s.178 citerar *Solà-Morales* 1970).

Ett offentligt rum i staden måste för användarvänligheten ha en stadsbärande funktion, adekvat form och permanens, enligt Inger Bergström (1996). Bergström menar att den viktigaste funktionen av stadens offentliga rum är att den ska samla människor, både till vardags och till fest. Rummet måste för detta fylla en funktion för det sociala livet hos stadsbefolkningen. Det är denna funktion som Bergström menar är *stadsbärande*. För att människorna ska känna sig tillfredställda av funktionen och att den ryms i rummet är det viktigt att rummet har en *adekvat form*. Funktionen och dess samband till människornas rörelser, andra funktioner i staden och stadsstrukturens mönster, skala och karaktär bestämmer formen. *Permanensen* är viktig för stadens kultur och för att människorna ska känna att platsen finns som en naturlig del i deras liv; *permanensen* fås genom att rummet upplevs värdefullt och kan "försvara sig mot konkurrerande intressen" (Bergström 1996 s 162).

Vidare menar Bergström (1996) att människorna som ofta rör sig i staden, de som använder det offentliga rummet i sin vardag "bygger upp sin identitet i samspel med rummet" (Bergström 1996, s. 162). Bergström anser att en plats först fastnar i människornas medvetande då den kan "förbindas med ett minnesvärt skeende" (Bergström 1996 s.163). Det är av den anledningen eftersträvar vi att en plats/ett rum ska möjliggöra händelser som kan stanna i människornas medvetande. Det är också viktigt att staden erbjuder olika rum för att möjliggöra olika funktioner. I en större stad är det vanligt att olika platser har fått olika funktion och därmed olika utseende och karaktär. Bergström menar att "platsen måste ha en funktion för befolkningen, den måste samla folk till sig och ge möjlighet till kollektiva och individuella upplevelser som är förbundna med

stadens liv" (Bergström 1996 s.168). Bergström anser att det är viktigt för känsla av sin stad, sin egen identitet och självkänsla att vårda de offentliga ytorna i staden.

STADENS VARDAGSRUM

MÄNNISKAN I STADSRUMMET

och värderingar. Lieberg hänvisar själv till Simmel och skriver att ett ”sambälle fyllt av social friktion och olika typer av motsättningar” har stor betydelse för det offentliga rummet som lärande och identitetsutvecklande, han menar inte att vi ska sträva mot ett konfliktfritt sambälle (Lieberg 2007 s. 38 citerar Simmel 1903/1981).

En öppen plats, tillgänglig för alla och inte inriktad inom en specifik verksamhet, är enligt Lieberg en offentlig plats. Lieberg (2007) skriver vidare att det centrala på en sådan plats är att du som besökare möter andra människor i förbigående. Den amerikanske sociologen Ervin Goffman (1971) talar, enligt Lieberg, om hänsynsfull uppmärksamhet. Goffman menar att det är ett av de viktigaste dragen i mötet mellan människor i det offentliga rummet (Lieberg 2007 citerar Goffman 1971). ”Hänsynsfull uppmärksamhet” ligger till grunden för ett normalt beteende, det är något du kan förvänta dig av andra och något som andra förväntar sig av dig. Det innebär att se den andre med ett kort ögonkast och att därefter slå ner blicken för att visa att den andre inte är ”föremål för ditt intresse”. I samspelet med den andre om visad uppmärksamhet gäller att respektera det personliga territoriet. Lieberg menar att den kontakt vi först söker i det offentliga rummet är de så kallade *lägintensiva* kontakterna, att se och höra som exempelvis kan vara hälsningskontakter. Genom vistelsen och möjligheten att se och höra, utforskar människan det spännande okända, möter nya människor och låter sig överraskas. Lieberg skriver att det, främst för unga, handlar om att praktisera, öva sig i förmågan att klara sig själv och att bemästra nya situationer. Detta som kompetensutveckling och kvalificering för vuxenlivet.

Människan är grunden till det urbana livet och dess landskap. Miljön är till för alla och ska tillfredställa så många som möjligt. Vad har stadens miljö för betydelse för människorna idag, vad skulle den kunna betyda i framtiden? Hur rör sig människorna i staden, är de beroende av miljöns utformning? Det är frågor som följande kapitel behandlar. Mats Lieberg är erfaren forskare inom urbansociologi och har speciellt intresserat sig för unga i staden. Inger Bergström är arkitekt sedan 1972 och erfaren forskare kring människans rörelser i rummet, materialet nedan är hämtat ur hennes avhandling ”Rummet och människans rörelser”. Fredrika Mårtensson bidrar med kunskap inom miljöpsykologi. Hon har sedan ett femtontal år forskat inom området och är fil dr i ämnet, hennes huvudområde är barns lek i utemiljön. Titti Olsson är journalist med intresse för människornas utemiljö. Hon arbetar på Movium, centrum för stadens utemiljö – en del av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). I tidskriften Bulletinen har hon sammanställt forskning om den lekande människan.

3.1 Staden som arena för [identitets]utveckling

Mats Lieberg skriver i artikeIn ”Att lära av staden” i skriften *Plats och lärande* (2007) om hur det offentliga rummet ska vara utmanande, med möjlighet att konfronteras med andras olikheter och ens egen identitet. Han menar att den sociala friktionen är viktig för att vi människor i staden ska kunna beröras av varandra, reagera och få möjlighet att reflektera över egna och andras normer

Liberg (2007) skriver och hänvisar till Lofland (1973) om att en viktig förutsättning för den urbana läroprocessen och att känna frihet i staden är att känna sig anonym, som en främling bland andra främlingar. Att ”bara” hänga i ett gathörn eller utanför en butik kan för många ses som passivt och innehållslöst, men kan vara en del av en kreativ läroprocess, anser Lieberg. Offentligheten i staden anses, av Lieberg med flera, att kännetecknas av betraktande och åskådande människor snarare än aktivt deltagande, de menar att vi har fått en ”trivseloffentlighet”. Lieberg skriver att vi befinner oss ”långt bort från ett stadsliv och en offentlighet där medborgarna också är aktörer i politisk och kulturell mening” (Lieberg 2007, s.40-41).

Unga i staden saknar ofta egna platser som de kan vara för sig själva på, Lieberg (2007). Han anser att vuxna har möjlighet att dra sig undan till olika lokaler och sammanslutningar i anslutning till hemmet, arbetsplatsen och/eller föreningslivet. När unga vill vara för sig själva menar Lieberg, att de ofta blir hänvisade till det offentliga rummet. Lieberg delar upp platser i staden till reträttplatser, *back stage* och interaktionsplatser, *on stage*. Han menar att platserna i staden där vuxna minst är, blir platser för de unga att träna, öva upp tron på sig själva och inte behöva träda fram (Lieberg 2007, s.41; Lieberg 2009-10-27). Interaktionsplatserna, menar Lieberg (2007), är fulla av möjligheter och oväntade händelser. Det är platser där du antingen kan vara anonym bland människor eller visa upp dig inför en publik, det finns potential till bekräftelse. Det är en viktig kvalitet för den offentliga miljön i staden är att unga och barn erbjuds möjligheten att växa mellan dessa platser, anser Lieberg. Dessa teorier kring *back stage* och *on stage* bygger Lieberg på Erving Goffmans dramaturgisk modell där begrepp från teatern används för att beskriva människors ”självpresentation och rollspel i vardagen” (Lieberg 2009 s.48

citerar Goffman 1971). Goffman menar, enligt Lieberg, att vi människor på scenen, det vill säga *on stage*, handlar utifrån att andra betraktar oss. Han menar att vi människor ”spelar på olika scener” beroende på ”publiken” (Lieberg 2009, s. 49). Lieberg fortsätter i samma bok att beskriva Goffmans betydelse av *back stage*. Lieberg förklarar att det rör sig om att uppträda bakom scenen, ostört utan publik. På så vis ges möjlighet att uppleva, uttrycka och erfara andra sidor hos oss själva. ”Det uppstår ett spänningsförhållande inom oss som hela tiden kommer att förändra bilden av vad vi visar fram och vad vi väljer att dölja för omvärlden” (Lieberg 2009, s. 49). Lieberg (2009-10-27) menar att ett torg behöver erbjuda både funktionen av *on stage* och *back stage* för att fungera bra

Lieberg (2007) skriver att det offentliga rummet skapas och hotas av samma krafter. En ökad kommersialisering eller formella regler kan vara skadligt. Urbanforskare menar därför, enligt Lieberg, att det är av avgörande betydelse för det offentliga rummet om det även inbjuder icke konsumenter, de som bara vill vistas på platsen. Lieberg anser att allas rätt att vistas på stadens offentliga platser är en förutsättning för att ungdomar ska kunna lära av staden. Staden ska för ungdomar kunna verka som utrymme för att kunna uttrycka personlig och kulturell tillhörighet. En stad som ska vara spännande och dynamisk kräver utrymmen som är öppna för människors agerande och meningsskapande, olika livsstilar, kulturer, klasser, kön och generationer ska kunna mötas. Utrymmena ska inte vara fullständigt kontrollerade eller färdigplanerade. Människorna i staden, i det offentliga rummet, ska kunna känna sig trygga, men också ”fria till gränsöverskridande aktiviteter, risktagande, kreativt skapande och dagdrömmeri”, enligt Lieberg (Lieberg 2007, s. 45). Det offentliga rummet ska erbjuda utrymme för både individuellt och kollektivt agerande.

3.2 Rörelse [upplevelse] r i rummet

Inger Bergström skriver i *Rummet och människans rörelser* (1996) att kroppen minns rörelser som vi en gång har lärt oss. Muskelminnet lagrar rörelserna och gör det möjligt för oss att utföra rörelsehandlingar som att simma och cykla utan att vi behöver tänka på det. Kroppens muskler lär sig att agera utan vår tankemedverkan. När vi ser en rörelse väcks detta muskelminne och vi känner en känsla av den rörelse som vi ser. Muskelminnet minns rörelsen i rummet utifrån den egna kroppen. Det är utav den anledningen som vi kan uppleva att ett rum har krympt när vi kommer tillbaka till en plats som vi minns som barn. Upplevelsen av ett rum är beroende av vår kropp. Vidare skriver Bergström att enligt Harald Thafvelin påverkas människor på olika sätt av de attribut som finns till vänster respektive till höger om oss. Bergström antar själv att det som finns framför oss påverkas oss på ett sätt, precis som det som finns bakom, ovan eller under oss påverkar oss på ett annat sätt. Medvetna val, omedvetna invigelser och betingade reflexer påverkar våra rörelser i rummet. Vid olika situationer påverkas de ena mer än de andra, exempelvis agerar vi mer utifrån de två sistnämnda då vi har bråttom.

Bergström (1996) beskriver i samma bok att det är en förutsättning att det ska finnas något mer i rummet, än det första man ser, för att människorna som besöker ett rum ska stanna i rummet. Det behöver väckas en nyfikenhet för att du som besökare ska vilja ta dig runt och uppleva av i rummet. Utav den anledningen menar Inger Bergström att ”god överblick” av rummet i rummet inte har något ”egenvärde”. När många människor rör sig i ett rum kan man skönja ett

rörelsemönster, många rör sig på samma sätt. Detta mönster upplevs naturligt och angenämt då det passar i rummets funktion/syfte. Om en rörelse bryter från mönstret kan detta väcka stor uppmärksamhet och spänning, det bidrar till dramatik i rummet.

I det offentliga rummet anser Bergström (1996) att det är viktigt att invånarna känner att det är deras stad och rum, att de ska känna att de har ”handlingsfrihet”. Hon skriver att ”den lokala ordningsstadsplanering möjliggör, medan det är stadens ansvar att upprätthålla användbarhet och stadsbild” (*Bergström* 1996, s. 161). Senare skriver hon ”staden måste tillhandahålla och styra den stomme, det skelett som formar stadslivet” (*Bergström* 1996, s. 161). Bergström anser att många nya områden saknar spänning och handlingsfrihet. Hon menar att de är för detaljerat planerade.

Fredrika Mårtensson skriver i *Den lärande staden* (ännu inte utgiven) att det har visat sig att människorna tycker om att promenera där det sker aktiviteter. När vi hittar ett meningsfullt sätt att använda oss av en plats olika intryck, blir den stimulerande. Fredrika Mårtensson menar att vi kan välja att återhämta oss i någon av stadens parker genom att stanna till där, men också att det kan vara lika möjligt att vi ska kunna återhämta oss genom att röra oss genom staden. Åström skriver i *Stadens rum* (1988) att ”det finns ett samband mellan torgets utformning och dess användning” (s. 21). Catharina Gabrielsson skriver likaså att ”rummets fysiska form har en avgörande betydelse för dess kapacitet att framkalla eller underrätta effekter” (*Gabrielsson* 2006, s.427).

En gräns som är visuell eller fysisk, kan ”locka in oss [människor] i något som vi annars kanske inte skulle upptäcka”; ”en gräns med en öppning lockar mer till rörelse än en gränslös miljö”, skriver Inger Bergström i *Rummet och människans rörelse* (Bergström 1996 s. 169). Bergström menar att en gräns kan visa vägen likväl som den kan skymma, hon anser att den ofta visar vägen till något mer ”värdefullt”. Hon stödjer sig på Camillo Sittes främsta budskap ”att bjuda sköna samband för ögat och skilja det som inte passar samman” (Bergström 1996 s. 170 citerar Sitte 1909). Bergström menar att det är ”önskvärt” att rum gestaltas så att de inbjuder en fri rörelse, men skriver att frihetskänslan inte ”endast eller kanske inte ens bäst” tillhandahålls av ”absolut frihet i rummet”; ”vi har behov av att röra oss i förhållande till något som är fast för att frihetskänslan skall infinna sig” (Bergström 1996 s.175).

3.3 Homo ludens - Den lekande människan

Titti Olsson skriver i tidskriften *Bulletinen* (2007) om att ”Bejaka den lekfulla människan!”. Hon hänvisar bland annat till historieforskaren och kulturfilosofen, Johan Huizinga, som hävdar att all lek genererar utveckling. Han menar att vi lär genom leken och åsyftar att leken och/eller kreativiteten är en förutsättning för ett dynamiskt samhälle. I leken finns en nödvändig lust, som ger kraft. Huizinga, enligt Olsson, ”Leken är sitt eget ändamål och leder till en känsla av mening, spänning och glädje över något som skiljer sig från det vanliga livet” (Olsson 2007 s.2). För att kunna leka behöver vi tid och plats, menar Olsson och syftar på alla åldrar. Exempelvis behövs tillåtelse till att leka i staden och inte bara på speciellt avsedda och avskilda platser.

I samma artikel skriver Olsson (2007) om Bodil Jönssons tankar och resonemang. Jönsson, enligt Olsson, menar att vi idag har utvecklats en arbetskultur där varje person ska vara med och ta del av all information. Bodil Jönsson menar att ingen klarar av att ta del av all information jämt, information som vi inte kan ta till oss blir till störningar. Vidare menar Jönsson att de värsta störningarna är de som kommer från oss själva, de slår sig fram och sätter sig fast. Dessa tankar kan, om vi inte förstår dem eller den situation vi befinner oss i, leda till ångest och oro. Vid ett sådant tillfälle behöver vi tid att återhämta oss, ”hämta oss själva åter” (Olsson s.2). Jönsson menar att vi har tappat oss själv och behöver tid för att hitta oss själva och komma tillbaka till nuet. I detta menar Jönsson att vi också måste ”hitna tillbaka till barnet i oss – barnet som lockas av det lustfyllda och vill vidare”, ”återfinna barnets lekfullhet” (Olsson 2007 s.2).

Att ha roligt har stor betydelse för oss själva och påverkar vår hälsa, det är grundläggande att ha roligt för att må bra, det har hälsomyndigheten i Toronto slagit fast enligt Olsson (2007). Genom att ingå i ett socialt sammanhang och genom att känna frihet och kärlek blir vi friskare. Henrik Olsson har skrivit *Den lekande arbetaren* och hävdar där, enligt T. Olsson, att lek och fritid är nödvändiga för en positiv samhällsutveckling. Vi finner genom glädje, njutning och att ha roligt en inre motivation. Vår fritid verkar buffrande mot stress och utbrändhet. Den eget valda fritidsaktiviteten ökar vårt välbefinnande, vår livskvalitet och frihetskänsla. Den skotske samhällsdebattören Pat Kane anser, enligt T. Olsson, ”att leken handlar om kreativitet och självförverkligande” han menar att ”det är senare tiders arbetsalkoholister som reducerat begreppet lek till att omfatta barns lek” (Olsson s. 4). Kane hävdar att det moderna företaget behöver arbetare som under sin arbetstid, kan leka.

Titti Olsson (2007) presenterar i samma tidskrift Orvar Löfgrens resonemang kring dagdrömmar. Han menar att dagdrömmar gör det möjligt för oss människor att leva, det är en sund verklighetsflykt som vi skulle bli tokiga utan. Löfgren menar, enligt Olsson, att olika miljöer stimulerar våra drömmar på olika sätt. Exempelvis har det visats att vatten, ljus och mörker påverkar våra tankar. Han menar också att det är viktigt att det finns nånstans att kunna slappna av, att sitta ned för att skapa en plats för dagdrömmarna. Orvar Löfgren anser att det handlar om att skapa ett ”rum i rummet” för att kunna släppa fram tankarna. Han frågar sig om det går att skapa miljöer i staden utifrån detta resonemang, miljöer som får igång fantasin och leken att dagdrömma.

Olsson (2007) beskriver i *Bulletinen* att det är viktigt att skapa miljöerna i staden efter människornas behov och att vi därför behöver bestämma oss för hur vi ser på människorna och deras behov. Dan Hallemar, enligt Olsson, menar att människorna behöver ytor i staden där vad som helst kan hända. Ole Reiter, Moviums chef, menar att dagens stadsrum med finrum och salonger i form av torg, parker och platser inte motsvarar de behov vi människor har idag, enligt Olsson. Han söker ett allrum, han söker offentliga rum som är dynamiska och provisoriska, som kan svara på människors behov av lek. Reiter menar att detta är en viktig fråga att belysa, han menar att ”nästan alla människor lever sina liva i urbana miljöer” (Olsson s.6). Dagens torg, parker och platser är ”statiska, allmängiltiga och långsiktiga” (Olsson s.6). Olle Reiter anser att utemiljöer i framtiden ska sträva efter möjligheten att för besökaren kunna uttrycka kreativitet. Reiter menar att ”Vi måste bejaka den lekande människan och ge henne förutsättningar”, ”Vi måste skapa rum och ramar för leken i staden” (Olsson s.6). Olsson avslutar och skriver ”Att bejaka leken och kreativiteten innebär

att bejaka lust och intuition framför plikt och förnuft – även om det medför att vi måste utmana vår egen tid och våra värderingar, alljämt präglade av industrisamhället” (Olsson s.8).

Fredrika Mårtensson skriver i *Den lärande staden* (ännu inte utgiven) om hur staden skulle kunna erbjuda platser som lockar till rörelse. Hon utgår från barns lek och beskriver att ”rörelsen som fysisk aktivitet hos individen blir genom leken ett meningsfullt sätt att samspela med omvärlden i relation till specifika platser”. Att genom leken uppleva, vara, göra, rumla ger upphov till lustfyllda aktiviteter som är utvecklande och lärande, såväl emotionellt, psykosocialt som kognitivt. Detta kan bli positiva effekter även för vuxna genom att de får möjlighet att fortsätta leta upp platser som lockar till rörelse, vuxna kan återknyta till erfarenheter som barn. Mårtensson anser att stadsbyggandet kan låt sig inspireras av detta och undersöka vilka sådana platser, som inspirerar till rörelse, skulle kunna vara. Fredrika Mårtensson tror på vuxnas behov av lekfull rörelse som en möjlig del av staden. Hon tror att det krävs en miljö som utmanar ”vanans makt” med vårt målinriktade och instrumentella logiska beteende.

Mårtensson (ännu inte utgiven) skriver vidare att en bra lek miljö uppfattas som en början på den stora världen och något som måste utforskas, inte som en avgränsad plats. Den befolkade staden med varierade årtider ger upphov till speciella lekfulla möjligheter, menar Mårtensson. ”Alla skulle kunna dra nytta av att leken [också] sipprade ut från lekplatserna och in i det offentliga rummet”, ”stadsmiljön skulle kunna genomkorsas av stråk och noder som erbjuder naturkontakt inom ramen för genomtänkta lekfunktioner (Mårtensson s. 85). Fredrika Mårtensson menar att

En *traceur* är en som utövar parkour, det vill säga användare av parkour. (Svenselius, 2009-10-01)

Ordet *parkour* kommer från det franska ordet *parcours* som betyder "vägen fram" eller "banan". "Le parcours de combattant" betyder stridsbinderbanan. David Bell och hans vänner använde sig av ordet *parcours* för att namnge det de sysslade med. De bytte ut en bokstav och tog bort s:t och så var namnet för den rörelsekonst de skapade "parkour". (Svenselius, 2009-10-01)

lekbefrämjande stadsbyggnadselement skulle kunna främja människan att hitta en mer angenäm rytm i stadslivet. Det handlar om "ett utforskande av möjligheterna i mötet mellan kropp, fantasi och stad" (Mårtensson s. 85).

Inom leken är en viktig komponent möjligheten att bli överraskad. Mårtensson (ännu inte utgiven) ger exempel på att kompisen bidrar med en mängd oförutsägbara reaktioner. Bollen som "leksak" erbjuder också en mängd olika händelser, mer eller mindre oförutsägbara. På samma sätt skriver hon att "landskapet kan inbjuda till olika aktiviteter som i sin tur sätter igång nya rörelser och förlopp i miljön"; det ter sig som om "landskapet leker med barnen, snarare än tvärt om" (Mårtensson s. 81).

3.4 Parkour – en rörelsekonst i staden

Titti Olsson skriver i *Bulletinen* (2007) om "förflyttandets konst", *parkour*. Konsten att på mest tids- och kraffektivaste sätt förflytta sig i staden. En *traceur* utgår från sig själv och dennes möjligheter, det är ingen tävling. *Traceurerna* utgår från den befintliga miljön och använder den på ett kreativt sätt efter eget huvud. Genom parkouren kan du som utövare hjälpa dig själv, exempelvis när du är sen till ett tåg eller hjälpa andra, exempelvis hinna fram snabbt vid ett olyckstillfälle. Olsson menar att det går att se lekluften i en *traceur*.

Traceur Fredrik Lovéus, menar enligt Olsson (2007), att han som utövare söker utmaning och spänning. Det ligger

ingen framtid i att skapa den ultimata klätterställningen. Då menar han att spänningen försvinner, precis som den gör i andra lekar då den tillrättaläggs. En *traceur* utvecklas ständigt personligen och tränas i sin rumsuppfattning, uthållighet, tålamod och balans för att inte tappa kontrollen.

Nedan följer Martin Svenselius, traceur från Stockholm, sym på parkouren, vad den har bidragit och medför honom, samt hur han som traceur ser på stadens miljö. Beskrivningen bygger på en samtalsintervju 2009-10-01.

Martin Svenselius – traceur

Martin Svenselius ser parkour som en rörelsekonst och träningsform. Det handlar om effektivitet och om att vidga vyerna för rörelse. Parkour är ett effektivt sätt att ta sig fram. Rörelsekonsten handlar om att på snabbast möjliga kontrollerade sätt ta sig fram genom staden. Syftet och användningsområdet av parkour för Svenselius är att förenkla vardagen. Det handlar inte om att han varje dag springer genom staden och hoppar över bänkar eller andra ting för att ta den snabbaste vägen. En vardagsituation där han har använt sig av sina kunskaper var när han höll på att missa ett tåg i tunnelbanan, han hoppade upp på avsatsen mellan rulltrapporna och sprang uppför, hoppade sedan över en mur och rakt in på tåget. För Svenselius var det en situation där parkouren förenklade hans vardag. Han hann med tåget och slapp konsekvenserna av att missa det.

Genom parkouren har Svenselius noterat att han har fått bättre motorikreflexer. Reflexerna, som han har tränat upp inom parkouren, blir naturliga även i situationer då han inte utövar parkour. Exempelvis utnyttjade han dem när han en

Historia, parkour och free running

Idén kring parkour föddes i Frankrike. Betydande personer för parkourens frammarsch och uppkomst var David Bell och Sebastian Youcan som tillsammans med sju andra kan ses som grundare till parkouren. Sebastian Youcan spred rörelsekonsten vidare till London, där den kom att bli mycket populär och utvecklades i en annan riktning. Rörelsekonsten utvecklades till att bli mer av en sport och påbjudes av bland annat media som kom att kalla sporten för Free running. Free running handlar mer om akrobatik och volter än vad parkour i grunden gör. Sporten är mer risktagande, uppmanande till att utvecklas och att pressa sig själva att göra mer. (Svenselius 2009-10-01)

Martin Svenselius är traceur.

Under 2006 startade han tillsammans med en kompis lära-ledda träningar inom parkour. Detta arbete ledde 2008 till grundande av Parkourakademi Stockholm. Denna organisation startades av flera engagerade traceurer i syfte att bli den primära källan för information och instruktion av Le Parkour i Stockholm. (<http://parkouracademy.se>, 2009-10-22)

gång snubblade och trillade. Han tog utan att tänka upp fallet i en kullerbytta. Svenselius tycker att parkouren ger en känsla av frihet, den ger fysisk träning och inspirerar att se lösningar på hinder i vardagen. Inom parkouren är ett hinder till för att utnyttjas. Allt kan bli ett hinder, exempelvis ett avstånd. Martin Svenselius delar upp parkour i tre delar. Den första delen är att *träna inför*, den andra delen är att *träna av* och den tredje är att *utöva*. Att *träna inför* innebär exempelvis att styrketräna och klättra, olika träningar för att få en starkare kropp och nå större funktionalitet. *Träning av* innefattar att träna tekniker, funktionell fys, smidighet, motorik, balans och koordination. Som parkourutövare, *traceur*, rör du dig under, över och mellan ting.

Miljön utomhus är enligt Svenselius en öppen arena. Beroende på hur den ser ut bjuder den in till olika övningar, tekniker och kreativ inspiration. Det är bara upp till användaren av miljön att inspireras och använda den som du vill och finner bäst utifrån dina förutsättningar. Svenselius ser också att varje persons erfarenheter och egenskaper påverkar hur han eller hon ser på sin omgivning. Han tror att miljön kan inspirera människan till att vara mer eller mindre fysiskt aktiv beroende på dess utformning. En miljö med ett levande landskap med många olika attribut kan inspirera till kreativ rörelse. Anledningen till att inte fler använder utemiljön mer kreativt och lekfullt tror Svenselius beror på frågor om social acceptans. Han tror att det är lättare att finna acceptans och förståelse om utövningen sker i grupp, exempelvis när traceurer *tränar av* för att bli bättre inom parkour.

Att *träna av* inom parkouren innebär många gånger att leka, menar Svenselius. Att leka handlar om kreativ rörelse. Han menar att man ibland leker bara för att ha roligt och ibland

för att genom leken lära sig något. Att komma på leken är kreativt och att utnyttja miljön på olika sätt är kreativt.

Svenselius ser på ett torg som en öppen yta, en samlingsplats. För att ett torg ska uppmåna till rörelse tror Svenselius att det krävs hinder, att det finns något att göra. Det kan exempelvis vara olika höjdskillnader, något som sticker upp ur marken eller kantighet. Han menar också att det är bra att ha större öppna ytor i en stad, där torget ofta fyller den funktionen.

3.5 En förvaltares syn på torget

Nedan följer en förvaltande landskapsarkitekts syn på betydelsen och funktionen av torget i staden för människorna. Sammanfattningen bygger på en samtalsintervju genomförd 2009-09-17. Den förvaltande landskapsarkitekten är Sten Göransson.

Malmö stad vill enligt Göransson se torg med människor. Torget ska bjuda in människorna, men även fungera i ett mindre befolkat sammanhang. Göransson vill att torget ska ha något som berör och får folk att stanna upp. Att det är något som fångar uppmärksamheten. Han vill att torget ska erbjuda möjligheter och valfrihet. Möjlighet till exempelvis interaktion och möten mellan människor, valfrihet att delta eller betrakta från sidan. Historiskt upplever Göransson att torget har haft olika användningsområden och att det har förändrat utseendet genom åren. Idag skulle han vilja vara med om att öppna folks ögon om vad ett torg kan vara och vad som är möjligt

att skapa, att tänka fritt och kreativt. Genom interaktion i utemiljön tror Göransson att det går att visa på och uppmåna till kreativiteten.

Sten Göransson tror att det är viktigt att se gestaltningen av exempelvis torg i ett stadsrum över tid och rum. Han menar att vi lever i en föränderlig tid och att utseendet av miljön måste följa och inte vara statisk. Som exempel nämner han att en lag kommer till på grund av samhällets rådande omständigheter just då. Det kan vara omständigheter som förändras och som gör att lagen efterhand måste ses över. På samma sätt menar han att man som kommun måste se på stadsmiljön. Han tycker bland annat att konstverk i stadsrummet inte ska vara för evigt.

Att arbeta med att få in så många olika aktiviteter som möjligt som sker på invånarnas initiativ, anser Göransson vara en betydande del av hans arbete på kommunen. Det kan exempelvis vara gatukonst i form av graffiti. Han ser det som att om man som kommun inte tillåter en viss aktivitet på en viss plats är det nödvändigt att erbjuda en annan plats. Le parkour är ett intressant fenomen i staden. Göransson tycker att Le parkour kan ses som ett resultat av att vilja utnyttja stadsmiljön på ett annat sätt än vad planerna en gång tänkt. Genom att titta på hur Le parkour används skulle det kunna ifrågasätta dagens planering med lekplatser. Rörelsen väcker tankar om hur vår stadsmiljö egentligen används och hur man som invånare och besökare vill använda den.

STADENS VARDAGSRUM

RÖSTER FRÅN ERFARNA GESTALTARE

Johan Ferner Ström är konstnär, bosatt i Stockholm och har en bakgrund inom reklambranschen. Han har genomfört offentliga konstprojekt, exempelvis invigdes under hösten 2009 Puckelbollplanen i Kroksäcksparken i Malmö. Puckelbollplanen är ett interaktivt konstprojekt som etablerades 2003 och designskeddades 2004. Planen erbjuder ett spel som liknar fotboll, men där slump och tur ständigt är närvarande eftersom marken är som en "platt puckelpist". Den är ett lekfullt inslag som gör anspråk på att vara en blandning mellan konst och spontantidrott. (Ström, 2009-10-20)

Thorbjörn Andersson, Åsa Drougge, Beatrice Hansson och Johan Ferner Ström är alla erfarna gestaltare. De har olika relation till torget. Var och en bidrar med sin individuella bild och kunskap. Ström och Hansson valdes med föreställningen att kunna bidra med ett fritt och öppet synsätt om vad ett torg kan vara och representera. Arkitekterna Andersson och Drougge förutsågs kunna bidra med sin erfarenhet av gestaltning i det offentliga rummet utifrån en landskapsarkitekts perspektiv.

Nedan följer en sammanställning av respektive samtalsintervju. Vid samtliga samtal diskuterades; vad ett torg är, dess betydelse och användning för människorna i staden, den intervjuades "drömtorg", dennes bild av kreativitet och lek i staden, samt avslutningsvis om landskapsarkitektur och konst och dess olika yrkesroller. Samtalen med Ström genomfördes 2009-09-22, med Drougge 2009-09-30 och med Andersson 2009-10-01, alla tre på en fysisk plats. Samtalsintervjun med Beatrice Hansson genomfördes per telefon 2009-10-12. Samliga har fått ta del av och justera innehållet i sammanställningen av "sin egen" del efter genomförandet.

4.1 Johan Ferner Ström

Ett torg är "en öppen plats i bebyggelse, tillgänglig för människor i alla åldrar". Torget ska inge rymd. Användningen ska vara kontemplerad och du som besökare ska kunna slappna av. Det viktiga enligt Ström är att torget ska fungera som mötesplats, men också att "du ska kunna vara anonym bland människor". För att torget ska

attrahera människor ska det kännas naturligt att ta sig till det och det ska vara som en "aha-upplevelse" att komma dit.

Johan Ferner Ström anser att torg generellt har mycket stor betydelse för människorna i staden. Torgen verkar bland annat för både oplanerade och planerade möten mellan människor. För den senare anledningen menar Ström att det är viktigt att torget innehåller något som alla kan referera till, där man som användare kan känna sig trygg, något konkret att kunna bestämma plats vid. Som exempel upplever han att Stortorget i Malmö saknar en sådan plats. Staryn finns men upplevs stå för utsatt för att det ska kännas bekvämt att träffas där.

Ström anser att dagens torg är för stereotypa och förutsägbara. Han menar att planeringen kring torg är för låst. Johan Ferner Ström vill att det ska finnas en öppenhet för förslag på torg med exempelvis nivåskillnader som "pucklar" i "puckelbollplanen" (se *Exempelstudien* och "Puckelbollplanen"). Johan Ferner Ström tänker sig att vi på något sätt måste "bryta mot dagens torgkoncept". Att vi måste erbjuda förutsättningar i miljön för att hjälpa till att bryta traditioner. Ström kan tänka sig ett torg som erbjuder "events" och lek, samt en miljö där projiceringar och visualiseringar ingår för mer kreativa brukare.

Drömtorget för Johan Ferner Ström är ett enda stort "Google Earth Gallery" som han uttrycker det. Han vill att alla, runt om hela världen, ska kunna veta vad som pågår på exempelvis Stortorget i Malmö. Genom kameror och displayer på plats ska du kunna titta på vad som pågår på andra torg/platser runt om i världen och andra ska kunna titta på vad som pågår där du är. Torget ska också vara tillgängligt, tillåtande och med integrerade sittmöjligheter. Ström filosoferar om hur dessa

Åsa Drougge är landskapsarkitekt och verksam i Stockholm på Nivå Landskapsarkitektur. Företaget startades i februari 2000 och drivs idag av Drougge, tillsammans med Jonas Berglund och Göran Lindberg, samtliga arkitekter LAR/MSA. Företagets målsättning är att utveckla ämnesområdets landskapsarkitektur i samverkan genom bland annat uppdrag och undervisning. (Nivå landskapsarkitektur 2009-10-20)

sittmöjligheter reser sig ur marken. En ytterligare aspekt är att han gärna ser att torget inrymmer ett café, detta för att han tror att det många gånger hjälper stadens invånare att sätta sig ned och stanna på torget. Johan Ström tänker sig också att torget är föränderligt med tiden under dygnet och året. Han fantiserar om hur belysningen leker med omgivningen och platsen under natten. Hur exempelvis mönster kommer och går.

Vad gäller kreativitet och lek tror Ström att barn har lättare för att använda sin fantasi och exempelvis hitta på någon ny lek, medan han menar att vuxna till och med många gånger kan sätta käppar i hjulen. Generellt anser Ström att vuxna idag är mer begränsade än vad barn är. Han tror att barn har lättare till upprepningar i staden och lättare kan använda sin fantasi, att de är mer upptäckningsrika om hur miljön i staden kan användas. Le parkour som handlar om att röra sig så fort fram som möjligt genom staden på ett kontrollerat sätt är ”ballt” enligt Ström. Han är öppen för att tillåta det mesta, så länge som det inte skadar och förstör för något eller någon. För att uppmåna och locka till rörelse på exempelvis ett torg tror Johan Ferner Ström att det kan vara bra med något som rör på sig eller som ser ut att röra på sig. Det ska kännas som om du skulle vilja göra något på torget. Motståndet i miljön är viktigt att arbeta med. Det avgör om du kommer att stanna och använda platsen eller inte. Ström säger att han kan bli sugen att leka på Sagolekplatsen i Malmö, men att han inte gör det för att den miljön inte erbjuder tillräckligt motstånd för honom. Han tror att det är möjligt, men svårt att skapa inspirerande och rörelseeggande miljöer för alla åldrar.

Att komma med nya tankesätt och mer vågade förslag tror Ström kan vara lättare som konstnär än som landskapsarkitekt eftersom han menar att förväntningarna och bilden av vad en

konstnär gör är annorlunda. Processen kan också vara lättare för att en konstnär själv väljer vad han/hon ska fokusera på, medan en landskapsarkitekt nästan alltid måste ta hänsyn till ett helt spektra med olika omständigheter och intressen. Något som givetvis också kan bero av uppdragsgivare och kontor. Ström menar att en del kontor har principer för vad och hur de skapar. Ström anser att det finns en baksida på myntet. Han menar att det finns ett så brett spektra av konstnärer och att det är olyckligt att allt kan kallas för konst. Ström kallar sig därför många gånger för ”konstnärslärdare” istället för konstnär. Johan Ferner Ström tycker att både landskapsarkitekter och konstnärer kan skapa konst respektive landskapsarkitektur, men att vi inte varje dag kan skapa inom varandras områden. I grunden menar Ström att det inte är någon skillnad i uppmärksamhet mellan landskapsarkitektur och konst, men att marknadsföring är viktigt för att synas.

Ström anser att vi idag ska skapa miljöer i staden efter morgondagens behov. Vi får inte vara rädda för att förändra de miljöer som vi skapar. Han upplever att det vi skapar idag inte ska finnas i framtiden om vi inte har ett behov av det. Ström anser att alla som arbetar med utemiljön måste våga ge idéer, våga genomföra och ta kritiken, ”vi kan inte komma framåt utan att uppröra”.

4.2 Åsa Drougge

Ett torg är ”en öppen plats i de annars täta byggnadselementen”, det är ”en publik plats för människorna i staden”. Drougge menar att det nödvändigtvis inte är en offentlig plats, men poängter samtidigt vikten av offentliga platser i staden för att skapa

oplanerade möten. Åsa Drougge vill att torget ska ses som ett ”öppet rum” som en ”paus i det annars slutna”. Att torg är platta ser hon som funktionellt och anser att vi ibland skapar torg i kuperad terräng, men sällan skapar kuperad mark på dem. Anledningen till detta anser hon kan vara en materialfråga. Materialen för att skapa kuperad mark har inte funnits. Hon ser inte att det nödvändigtvis ska finnas en anledning att ta sig till en plats, exempelvis torget. Ett torg för Drougge är inte en mötesplats främst för att träffa andra människor, utan en plats där man som individ förstår att man ingår i ett sammanhang och samverkar med andra människor. Det är en plats, på vilken det ska vara möjligt att känna sig som en samhällsindivid. ”Att vara i ett sammanhang där andra är, en paus i det annars så täta rummet”.

Drougge menar att användningen av torget varierar, men ofta i socialt, kommersiellt och visuellt syfte. För Drougge är det centrala att torget är ett identitetskapande rum som ger orienteringsförmåga i stadens komplexitet. Drougge menar att den största funktionen av torget är att se och uppleva människorna i staden. Lekplatser och parker erbjuder en möjlig situation för att träffa nya människor. Drougge ser därför dessa som mötesplatser, och inte torget.

En drömvision om hur ett torg skulle kunna se ut och användas i framtiden existerar inte för Drougge. Hon anser att det är viktigt att utgå från den befintliga platsen och se till dess egenskaper. Omgivningen och sammanhanget är avgörande för gestaltningen och funktionen. Det finns tre ledord som är viktiga att arbeta med för Drougge, det är motiv, sammanhang och platspecifikt.

För utemiljön är det centrala att den är stark i någon form, att den förmedlar känslor och upplevelser. Dessa upplevelser är individuella och kan uppfattas olika. Upplevelser i staden kan exempelvis vara att miljön sätter igång kreativa tankar. Dessa tankar kanske stannar i huvudet eller kommer ut i form av en handling. Åsa Drougge tror att det är mycket beroende på ålder om den kreativa tanken kommer ut i handling. Drougge poängterar att handlingen inte behöver vara det viktiga utan att tanken kan vara djupare. Att en miljö är förutsägbart känns för Drougge som grammatik. Hon menar exempelvis att en trappa ska se ut på ett visst sätt för att vi ska veta hur vi ska bete oss och använda oss av den. För Drougge skulle det kännas krystat och onödigt om vi varje gång uppfann ett nytt sätt för hur vi exempelvis ska ta oss upp till ett hus.

Det centrala för formen i en miljö, menar Drougge, är att utmana människorna. Hon tycker att det är viktigt att arbeta med form, men det kan gärna ske på ett omedvetet sätt. Drougge tror inte att formen påverkar användningssättet av miljön i stort. För Åsa Drougge finns det något intressant i att utgå från en specifik funktion och skapa en form för det, men det kan också vara tvärt om, att funktionen följer formen. Det beror på uppdraget och situationen.

Lek definierar Drougge som allvar och lust. För henne kan alla människor leka, men på olika sätt och utifrån olika perspektiv. Exempelvis kan skapandeprocessen för en landskapsarkitekt vara en lek, lek i en seriös situation. Drougge tror på leken i framtiden och vill att vi ska våga uppmärksamma den. Speciellt avsedda platser för lek med kroppen kallar Drougge för ”pedagogiska miljöer” och menar att det inte behöver vara fel med miljöer som tillrättalägger lek.

Thorbjörn Andersson är landskapsarkitekt och arbetar på SWECO i Stockholm. 1981 skrev han sitt examensarbete "Vad gör ett bra torg bra". Andersson ville då undersöka om det fanns några speciella riktlinjer att arbeta efter vid gestaltning av ett torg. Han ifrågasätter den tidens planering av torg och frågar efter ett nytt torgkoncept. (Andersson 1981)

Under sin yrkeskarriär har Andersson arbetat med flera torg. Under hösten 2009 är Sjövikstorget, ett stadsstorg i Arstadal i Stockholm och Hyllie torg i Malmö aktuella. Sjövikstorget invigdes juni 2009, Hyllie torg invigs oktober 2010. (Andersson 2009)

Landskapsarkitektur och konst skiljer sig åt, den största skillnaden ligger i uppdragets formulering. För konstnärer finns det bland annat en verkstatus som inte finns inom landskapsarkitekturen. Drougge menar att en konstnär alltid arbetar med en idébaserad verklighet, medan landskapsarkitekt arbetar med en mer komplex verklighet, med omgivningen i större drag, processar, arbetar mer med det praktiska och funktionella i kombination med det idébaserade. Konstnärer har en idé- och konceptbaserad utbildning. Åsa Drougge menar också att en landskapsarkitekt arbetar i en föränderlig situation, där tidsaspekten måste vägas in i allt som görs. En landskapsarkitekt kan inte heller påstå att något exempelvis ska vara för evigt.

4.3 Thorbjörn Andersson

En torg för Thorbjörn Andersson är "ett stadsrum i ett urbant sammanhang". Det handlar om rumslig och social kvalitet. Torget kan vara öppet eller med något på. En park handlar mer om kontemplation, medan torget är mer kondenserad, hårdare, mindre och mer socialt tätt. Ett torg enligt Andersson måste alltid vara offentligt. Han anser också att torget ska leva med sin tid och årstid. För Andersson är det viktigt att materialen håller för tidsaspekten. Han anser också att de generella värdena är centrala för torget, exempelvis sitta och se. Det ska finnas något som drar till torgen, det ska förmedla och beröra ens känslor. Ett exempel på vad det kan vara är det läskiga och samtidigt mycket spännande. Konceptet "beauty by fear" kan exempelvis vara något att arbeta med för att skapa en attraktionskraft och beröring. Mycket handlar också om att se och synas, "people watching",

att landskapsarkitekter arbetar som scenografer/koreografer i staden. Han menar att det är viktigt som människa i staden att få möjlighet att vara bland andra människor och kunna iakttä.

Andersson upplever att torget är mycket betydelsefullt för människorna i staden. Han tror dock att invånarna själva många gånger inte är medvetna om dess betydelse, att torget närmast har en symbolisk betydelse. Thorbjörn Andersson upplever att de omgivande faktorerna till torget är mycket viktiga för hur det ska komma att användas. Han tror dock att det är möjligt att skapa ett torg som i sig självt är en magnet. För det senare ändamålet tror han att det är viktigt att det händer något på torget. Landskapsarkitekten ska injicera värdena för att besökaren ska få vara med om något och få ta del av något som händer. Samtidigt menar Andersson att det är viktigt att komma ihåg värdet av att bara sitta på en parkbänk. Det är dock viktigt med möjligheten att själv få välja och kunna interagera med olika ting, exempelvis statyn på torget. Statyn måste erbjuda möjligheten att kunna ta del av den, interagera med den, exempelvis erbjuda möjligheten att kunna sitta eller klättra på den, något som var och en bestämmer själv.

Thorbjörn Andersson tror att kreativitet för människan är viktigt, han tror på den lekande människan. Allt i en miljö som Andersson skapar ska kunna användas på minst två sätt. Exempelvis är det viktigt med möjlighet att sitta ned, men inte nödvändigtvis på en parkbänk. På ett torg kan det vara kreativt att gå fram att prata med någon, det kan leda till ett socialt mervärde. Vad gäller lek, menar Andersson att den är oförutsägbart och ger återhämtning. Det handlar om att individen själv får uppträcka och göra oväntade, oförutsägbara saker. Landskapsarkitekter registrerar för lek.

Beatrice Hansson är konstnär och bosatt i Stockholm. Hon arbetar själv med utställningsverksamhet och i offentlig kontext med konst eller i gestaltungsarbete med arkitekter och landskapsarkitekter. Hansson är också lektor på konsfack och undervisar om konst och design i det offentliga rummet. Beatrice Hansson har bland annat skapat leksculpturer för lek i Maltnö, Sundsvall, Köpenhamn och Linköping. Hon har tillsammans med landskapsarkitekt Åsa Drougge genomfört omgestaltning av Liljeholmstorget i Stockholm. (Hansson 2009:10-22)

Leken inkluderar alla åldrar och det är viktigt att inte bara anpassa den efter barn. Lek ska inte bara möjliggöras på speciellt avsedda platser. Andersson menar att leken är olika beroende på individens ålder och det viktiga är att miljön inspirerar till upptäckarglädje, viljan att vara med och kunna delta. Thorbjörn Andersson är skeptisk till att bara skapa ett tomt torg som ska bjuda in till invånarnas egna aktiviteter. Han upplever att det är svårt att få torget aktivt på det sättet. Han tror att det är viktigt att kunna förhålla sig till något, exempelvis att leka genom att upptäcka vad som finns bakom.

Andersson upplever att formen underbygger funktionen. Han värdesätter att arbeta med de generella värdena och försöker inte så gärna uppmana till nya funktioner genom formen. Andersson tror att det är möjligt att uppmana till rörelse genom formen för barn, men att det är svårt att uppmana vuxna. Han tror att vuxna har svårt att tillåta sig själv att leka rörelselekar, men han tror att vissa miljöer kan vara mer tillåtande än andra. Det viktiga är att få möjlighet att vara med om något, vara en del i något som händer. I dagens offentliga rum tror Andersson att det kan vara svårt att uppmana till kreativ rörelse, men upplyser samtidigt om att funktionen av det offentliga rummet har ändrats genom åren. Han menar att leken och kreativiteten kan vara en miljö för framtiden, det finns inget som säger emot det. Andersson upplever att det avgörande för utveckling av miljön, både tiden som gått och tiden som kommer är utvecklingen av materialen.

Thorbjörn Andersson tycker att det är viktigt att använda material efter funktion. Han tycker att det är viktigt att inte använda nya material utan anledning. Generellt är Andersson skeptisk till artificiella material. Han upplever att hållbarheten är för dålig och menar också att exempelvis konstgräs inte

erbjuder lika många finkänsliga sinnesupplevelser som riktigt gräs gör. Andersson syftar exempelvis på känsla av det naturliga gräset som kan vara kort eller långt, vått eller torrt och då ger upphov till olika upplevelser och känslor. Han menar att konstgräs inte ger upphov till detta.

Ett av landskapsarkitekturens viktigaste värden, enligt Andersson är att den ska vara under mycket lång tid. Landskapsarkitektur är inte att skapa något för en kortare period, då kallas det installationer. En installation har en annan funktion, det finns större möjligheter med att exempelvis åstadkomma en ”wow - effekt” eftersom tidskravet på miljön är lägre. Andersson menar att installationer har en funktion att fylla och upplever att det behövs en kombination av både installationer och landskapsarkitektur i det offentliga rummet. Installationer, enligt Andersson, är något som oftare görs av konstnärer än landskapsarkitekter. Landskapsarkitektur är uttolkare av en plats och skapar arenan. Konsten är mer fri, i både positiv och negativ bemärkelse, ofta är den mer egensinnig, mer subjektiv och har inte något direkt ansvar. Landskapsarkitekter skapar över lag för människorna, gör deras miljöer så bra som möjligt, medan en konstnär mer vill stricka ut och ifrågasätta.

4.4 Beatrice Hansson

Ett torg beskriver stadens centrala punkt enligt Hansson. Platsen ska tillfredställa olika behov och det är viktigt att du som invånare eller besökare av staden känner dig välkommen till torget. Ett bra torg är en mötesplats. Beatrice

Hansson vill att torget ska användas i olika syfte under hela dygnet och av olika personer, allt ifrån barn till äldre och alkoholister. Några av dess syften kan vara att utnyttja torget för att handla, fika, glo, vila, party och efterfest på väg hem från krogen. Hansson tycker att det är viktigt att torget är tillåtande för människorna att bara få finnas där. Det är viktigt att man som invånare i staden vet det. Hon poängterar också vikten av att det finns aktiviteter runt torget, det bidrar till att göra torget mer befolkat. Torgets funktion och behov beror av dess storlek och på stadens puls, menar Hansson. Hon tycker att torget i första hand ska vara till för "medborgerliga aktiviteter".

Beatrice Hanssons idealtorg är en samlande plats som fyller en viktig funktion i staden. Hansson poängterar att gatan likaså är viktig och vill att den ska vara möjlig att stanna upp på. Det ska inte bara vara en uppgift för torget. För Hansson är det viktigt att torg har en överblickbarhet, en öppenhet. Hon anser att staden generellt erbjuder "korta blickar" eller någon längre blick längs en gata. Torget har en möjlighet att erbjuda "långa blickar" i flera riktningar. Hansson menar att torgets överblickbarhet är en viktig funktion för torget och staden. Den horisontella sikten är överordnad den vertikala. Torg ska inte innehålla större element som skymmer den horisontella sikten. För att inbjuda till en upplevelse av rummets rymd anser Hansson att en staty är tillräckligt för att lyfta blicken.

Det platta tomma torget kan fylla en viktig funktion i staden enligt Hansson. "Vissa torg behövs som mellanpunkter i en hårt pulserande stad". De behövs som pauser. Pauser som också parker kan erbjuda. Behovet av tomma, platta "paustorg" anser Hansson kan bero av staden. Stockholm kan

exempelvis upplevas ha en hög intensitet av människor på väg, ett högt tryck och en hög puls där behovet av en öppen tom plats kan vara stort.

Kreativitet för Hansson är att få utlopp för sin fantasi. Det handlar om att leka, skapa och ändra. Hansson menar att kreativ tanke är en sak och att kreativ handling är en annan. Genom den kreativa tanken kan du komma enormt långt, men Hansson poängterar möjligheten av att få utöva sin kreativa tanke i handling i staden. Hon upplever att man i samhället inte får vara en kännande och fritänkande människa. Hansson tror att kommersialismen har gjort människorna passiva. Hon tycker att "bestämmare" i samhället många gånger tänker för mycket, att allt alltid ska svara på allas behov. Hansson upplever att vi människor påstår saker utan att egentligen veta och handlar utifrån det. Som exempel säger hon att vi påstår att barn behöver gungor och det ger vi dem, vi behöver papperskorgar och bänkar placerade tillsammans på många platser i staden och det behövs speciella lekplatser för barnen att leka på. Av denna "allt ska tillfredställas" känsla tycker hon återigen att det är viktigt med ett tomt torg. Hansson tycker att det ibland kan vara bra att uppleva ödslighet på en plats, men tror samtidigt inte att samhället har råd med det. Hon tror att det är anledningen till att det inte finns så många sådana platser i staden och att de som finns byggs bort mer och mer. "Icke rummet" försvinner med tiden.

Hansson anser att det är av stor betydelse för staden att torget har en stark identitet. Hon anser också att miljön i staden inte ska vara tillrättaliggande. Det är viktigt att barnen får plats i stadsrummet och inte blir "undanskuffade" till lekplatser. Beatrice Hansson tycker inte om likriktigheten i staden. Hon

vill att det ska ges plats åt tillfälliga experiment och säger att det ”måste finnas en öppenhet med vad som är tillåtet”.

Skillnaden mellan konst och landskapsarkitektur för Hansson är att konst inte är ”pragmatisk” och måste heller inte innehålla mening och funktion. Landskapsarkitektur är alltid kopplat till en specifik funktion och situation, vilket konst kan vara men inte nödvändigtvis är. Hansson menar att ”konstnärer är uppfostrade till att vara kreativa individer bortom funktion och mening i betydelsen att tillfredställa”. Konsten definieras inte genom andras tankar. Vad en landskapsarkitekt gör definieras genom någon annans idé om vad som är landskapsarkitektur och vad en sådan ska göra. Hansson anser inte att det ena är mer kreativt än det andra.

STADENS VARDAGSRUM

EXEMPELSTUDIE

I detta kapitel presenteras och analyseras fem olika platser. Analysen sker utifrån en personlig upplevelsevinkel. Utformningen av platserna analyseras enligt nedan angivna punkter. Punkterna avses ringa in betydande komponenter som påverkar en miljö till att vara mer eller mindre eggande för kreativ rörelse.

- **Lekande landskap**

Har platsen ett levande lekande landskap? Hur? "Leker" platsens utformning med våra sinnen, lever landskapet och är det varierat?

- **Rörelse**

Inspirerar platsen till kroppslig rörelse?

- **Kreativitet**

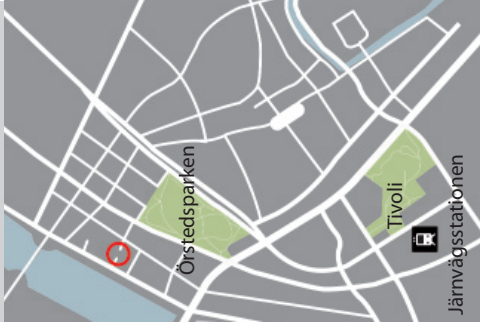
Är miljö kreativ? Inspirerar platsen till ett användande av fantasi, fritt undersökande och användande av miljö utifrån eget huvud?

- **Tillåtande**

Upplevs platsen tillåtande? Är alla sätta att använda den på tillåter?

Till varje plats presenteras platsens läge i staden samt bilder som har för avsikt att beskriva platsens helhet, enskild detalj och speciellt karaktärsdrag. Inledningsvis beskrivs platsen kort utifrån det första intrycket och därefter följer analysen styckevis efter punkternas ordning.

Platserna i Sverige och Danmark har besökts personligen, medan Urban Lounge i Schweiz har studerats genom filmer på Youtube och boken "Urban Landscape Architecture" (2006). Valet av platserna genomfördes utifrån egna referenser av tidigare upplevda platser och rekommendationer från de gestaltande rösterna. Alla platser är valda i syfte att inspirera, visa på och utmana till vad som är möjligt att skapa i en urban miljö. De är alla experimentella och lekfulla i någon form.

Platsens läge i Köpenhamn

Fakta om platsen

Under våren 2009 invigdes Charlotten Ammundsens Plads i Köpenhamn. Platsen ligger intill Indre bys kulturhus. Platsen är skapad för du unga i området av arkitekt Mogen Mogensen. Morgensen har även hittat finansiering och varit projektledare. Konstnär Bjarne Hansson har designat lekskulpturen på plats. (Hansson 2009-12-16)

Gaturummet i sin helhet.
Foto: E. Ireman (2009)

Detalj av betongformationernas spännande vinklar.
Foto E. Ireman (2009)

Betongformationernas "förelse" genom rummet är ett speciellt karaktärsdrag.
Foto E. Ireman (2009)

5.1 Charlotte Ammundsens Plads

Ett gaturum som blivit en plats, en plats att stanna och uppehålla sig på. Det är en plats eller ett rum som du kan välja att använda som det ena eller det andra. Rummet börjar som vilket gaturum som helst. Efter en huskropps längd öppnar rummet upp sig, gaturummet tar plats och busen hamnar i bakgrunden. Miljön talar till dig, den leker med din fantasi. Det är du som besökare som väljer hur du vill använda miljön.

Miljön känns tolerant, det känns inte som om det finns ett givet sätt att använda den på. Under tiden platsen besöktes

passerade cyklisterna och föregångarna över ytan. De använde rummet som ett stråk, som ett gaturum, en passage. En passage som ger ett mer kreativt intryck på dessa användare än ett traditionellt gaturum skulle göra. På platsen finns former och nivåer som normalt inte finns i staden mellan två huskroppar.

Platsens former leker med dig. Det är du som blir inspirerad och som avgör hur du ska förhålla dig till dem. Du kanske går mellan dem och nöjer dig med att fundera på hur dessa skulle kunna användas. Miljön ger dig intryck så att du börjar fundera. Mitt i det centrala rummet finns en basketplan. Den bjuder in för möjligheten till lagspel. Det är en traditionell plan, men den befinner sig i en annorlunda miljö. Planen är mer visuellt påvisande om att det är ok att spela basket på denna gata, än vilken gata

som helst. På grund av sin obestämda omgivning inbjuder planen till annat spel än traditionell basket. Det finns möjlighet att ta in hela rummet och väggarna till spelplan. Miljön påbjuder att inget är förutbestämt. Det är upp till dig hur rummet ska användas.

Analys

Rummet mellan husen upplevs vara en plats, en plats som inspirerar genom sitt landskap. Rummet golv är varierat och leker med sinnet om vad som är möjligt att göra och där med vad som är möjligt att uppleva i detta rum. Det platta golvet bestående av asfalt leder blicken längs med rummet och det kuperade och mer ”tokigt” utformade golvet av betong, eggar till rörelse genom formerna i rummet. Formerna är kantiga och breder ut sig i olika riktningar, de skapar dynamik i rummet.

När du kommer in i rummet blir du nyfiken, stannar till och känner att du skulle vilja testa detta rum. Vad kan jag göra här? Springa upp på dessa former, vad upplever jag då? Venkar nästa lite läskigt; tänk om jag skadar mig?; det är ju ganska branta väggar. Apropå väggar, här kan jag ju fortsätta min färd upp mot himlen och uppleva rymden, genom klätterklossar på husväggen. I andra änden av rummet, i förhållande till vilken ände jag kom in genom, kan jag skymta något skulpturalt i stål, där kanske jag skulle kunna klättra upp? Men det är nog lite tajt mellan stängerna för att kunna göra en kullerbytta och ta formerna i skulpturen med fart. Fart och explosivitet skulle jag kunna få utlopp för, här i mitten, där basketplanen finns. Det är ju inget som jag skulle kunna utnyttja nu själv, utan boll, men det skulle jag kunna göra en annan dag. Tänk

att det finns en plats så här på gatan som visar att det är ok att spela basket och som gör det möjligt eftersom miljön erbjuder korgar. Miljön inspirerar till individuell som kollektiv rörelse.

Miljön möjliggör mycket, den ger i och med sina indirekta och fria former ett tillåtande intryck. Formen är inte överordnad funktionen, det är ett samspel dem emellan som gör det möjligt att passera genom rummet till fots eller med cykel, alternativt stanna och uppehålla sig på platsen.

Rummet utformning gör din fria vilja och kreativitet till en del av platsen och det du kommer att uppleva. Du kan gå genom rummet genom att ta de tre trappstegen ner till basketplanen och snedda över den, du kan gå på sidan av den och gå på gatstenen, du kan gå på andra sidan på asfalten mellan de skulpturala formerna, men du kan också testa formerna och genom kroppen och uppleva rummet på ett annat sätt. Här är det du som hjälper till att visa hur platsen kan användas, du bestämmer vad du vill göra här och platsen påverkar dig om du låter dig påverkas.

Platsens läge i Köpenhamn

Fakta om platsen

Aktivitetsparken är ett 25 000 kvadratmeter stort område, anpassat för flera olika "urbana" aktiviteter. Parken är temporär och planeras att finnas på nuvarande plats till år 2014. Därefter kommer troligtvis de mest populära delarna att flytta ut på olika platser i Örestad. Idag är området tänkt att blossa liv i intilliggande områden som håller på att etableras eller nybligen har etablerats. Aktivitetsparken är ritad av Krøgh & Berglund Landscape Architecture & Urban Design och anlagd under 2009. Intentionen är att skapa interaktion mellan de olika delarna, uppmärksamma till aktivitet och att pröva nya sporter. (Copenhagen X, 2009-12-16)

Helhetsbild av "parkourdelen" i den större "Plug n Play parken."

Foto: E. Ireman (2009)

Det artificiella materialet plast blandas med naturmaterial av bland annat gräs och betong.

Foto: E. Ireman (2009)

De vertikala betongväggarna är ett särskilt karaktärsdrag för parkourdelen.

Foto: E. Ireman (2009)

5.2 Plug n Play

Det är ett stort, ganska öppet område. In till byggs det hus, stora hus och bortanför finns åkern och de öppna vyerna. Här känns vinden och här finns det möjlighet till aktiviteter. Det är ett område, skapat för att bjuda in till fysisk rörelse. Det finns olika aktivitetsdelar med skyltar som visar på vad varje del är tänkt till. Varje del är enskilt uppbyggd och bjuder inte till interaktion mellan dem. På två ställen finns det runda bänkar med tygtdak, ett spannande och avslappnande inslag. Det känns som om det är här man vilar, sitter ner och snackar med vännerna. Genom hela området finns det stora orangea containrar utplacerade som innehåller vattencisterner, brist på vatten i vattenflaskan är ingen ursäkt att sluta!

Detta är en plats som beroende av dess placering erbjuder både on stage och off stage, enligt Liebergs teorier. Det är här som du kan träna din förmåga på hur kreativ du är att utnyttja en befintlig miljö och din tekniska förmåga att ta olika situationer med olika attribut. Detta kan också vara platsen där du visar upp din förmåga inför dina vänner eller för besökare till platsen, om än dock så är områdets placering den att vem som helst inte besöker platsen, du måste ha en anledning att ta dig dit. Därav skulle jag säga att det är mer av en off stage plats än en on stage plats.

Analys

I stort är området levande och lekande, och jag skulle säga att vissa delar inom detta område har ett levande och lekande

landskap som genom sina former bjuder in till aktivitet. En del i detta aktivitetsområde är markmodulerad med gummigranulat, en annan aktivitetsdel påvisar en miljö med varierade attribut av exempelvis väggar, stänger, klossar och en trappa. Där är det fria användandet och individens fantasi och vilja i fokus. Denna del uppmanar, genom sitt namn, mest till träning för parkour, även om det finns möjlighet för vem som helst att använda miljön som de själva vill. Parkourdelen passar olika åldrar, innehåller olika svårighetsgrader och möjliggör bland annat fysisk och kreativ utveckling utifrån ett individuellt perspektiv. De mindre subområdena inom det stora området hålls ihop av ett asfaltgolv som på sina håll har ett överraskande och lekfullt inslag av kullar i samma material.

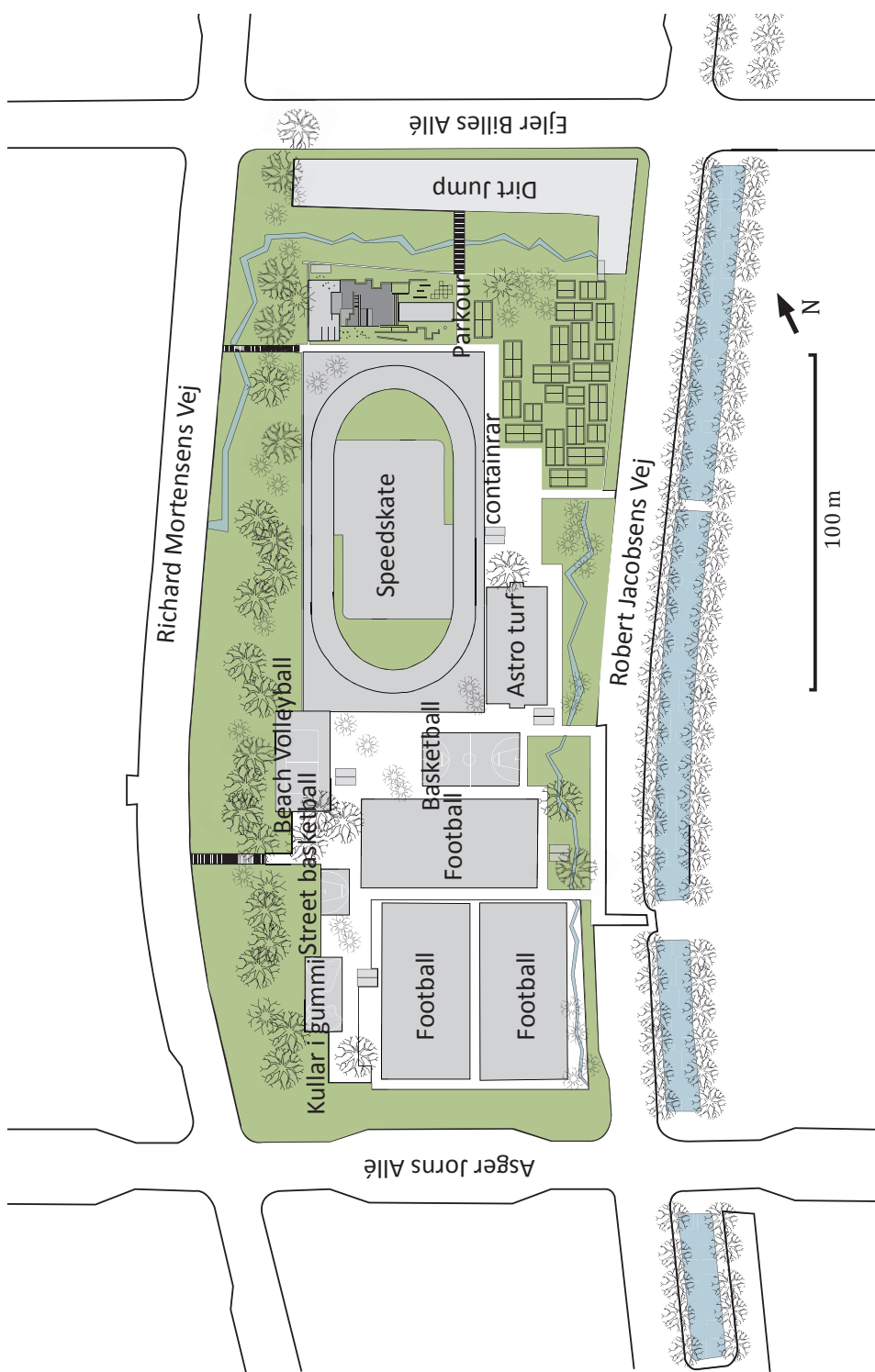
Hela området uppmanar till rörelse genom att visa på och erbjuda möjlighet att aktivitera sig genom de olika aktiviteterna som subområdena bjuder in till. För att övergå till de ovan beskrivna, mer lekfulla miljöerna, uppmanar de till rörelse på olika sätt och möjliggör där med olika rörelser. Det mindre området med kuperad mark av gummigranulat inspirerar till rörelse i och med dess spännande och annorlunda former. Jag blir sugen på att använda miljön, röra mig i den, men intresset avtar tyvärr ganska snabbt. Min upplevelse är att miljön inte erbjuder tillräckligt motstånd, kullarna är låga och området är ganska litet. När jag väl tar fart är området slut. Jag är osäker på hur en miljö som denna med dess utformning och placering i området kommer att användas. Om kullarnas höjd hade varit högre tror jag att de bjudit in till en mer klättrande rörelse och med lite träd i bakgrunden, även en plats att hänga på. I parkourdelen är det fokus på den egna kreativiteten och de många olika attributen bjuder in till olika typer av rörelser. Det är du som avgör hur miljön kommer att användas och beroende på hur den används ger det upphov till olika typer

av inlärning för individen. Parkourdelen bjuder in till och möjliggör rörelser som att hoppa mellan ting, balansera, klättra, springa på vertikala väggar, slänga sig, svinga sig, trilla, göra kullerbyttor med mera.

De två ovan huvudsakligen nämnda delarna erbjuder en tillåtande miljö, det känns som om de flesta sätt att använda dessa är ok. Eventuellt känns det inte ok att ”hänga” i parkourdelen eftersom den är tänkt och marknadsförd som parkourpark och därmed skulle kunna hindra användare som vill träna parkour. I övrigt kan jag känna att områdets övriga delar inte är lika tillåtande eftersom de innehåller miljöer som är mer igenkännbara och mer förknippade med en viss sport. Miljöerna skulle kunna användas på ett annat sätt, men används troligen till det de är tänkta till i och med dess utformning och dess skyltar. En mer kreativ användning av dessa skulle också kunna leda till konflikter med de som vill använda miljön till det som den är tänkt för, enligt vad skyltarna säger.

Min upplevelse av hela området i stort är att det uppmanar till rörelse, men inte till ett fritt användande med en fri kreativitet. Området i stort uppmanar inte till kreativ rörelse, men däremot skulle jag definitivt påstå att parkourdelen gör det. Mellanområdet uppmanar på sina håll till en fri kreativitet och ett fritt användande. Exempelvis inbjuder de olika kullarna till en mer kreativ användning, här ligger dock inte fokus i området. Min upplevelse är att dessa mer är tänkta som ”bara” passager emellan de olika delarna, men skulle ha kunnat vara mer integrerade med de olika aktivitetsdelarna.

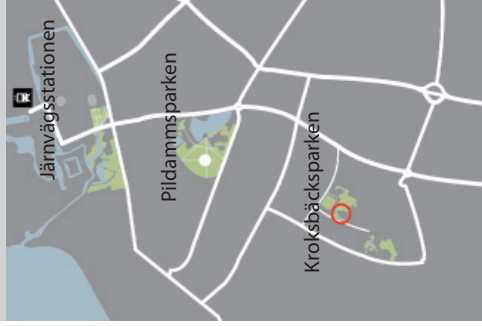
Illustrationsplan över platsen

Illustration av Emilie Ireman med underlag från arkitektkontor Kragh och Berglund

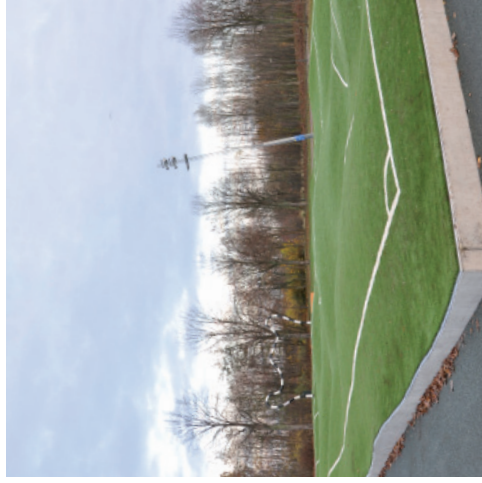

Platsens läge i Malmö

Fakta om platsen

Puckelbollplanen invigdes under hösten 2009. Den är placerad i Kroksbäcksparken i Malmö och designad av Johan Ferner Ström. Verket symboliserar livets spelplan genom en "konstruktiv betraktelse av företagens fotboll". En spelplan som inte alla gånger är jämn och rättvis. Projektet puckelbollplan vill visa på det lekfulla och kommenterar samtidigt människors olika förutsättningar och rättigheter. (Ferner Ström 2009:12-16)

Puckelbollplanen i sin helhet.
Foto: E. Ireman (2009)

Den kulliga konstgräsplanen i närbild.
Foto: E. Ireman (2009)

Ojämnheten är karaktären och signumet för planen.
Foto: E. Ireman (2009)

5.3 Puckelbollplanen

Jag möts av en grön kullig fyrkant som ligger placerad på en gräsmatta omgiven av fyra stora strålkastare. Dess form och dess placering gör att det känns som en plan utplacerad här bara för att. Jag känner ingen kommunikation med omgivningen, men jag tilltalas av dess innehåll. För mig har jag svårt att se detta som en plats. Jag tar mig hit för att spela något på planen, jag kommer inte hit för att hänga. De orangea runda klossarna i betong hjälper till att rama in planen och bidrar till en känsla av att det skulle kunna vara en plats. Jag saknar samspelet med något annat. Väl på plan känns det äventyrligt och utforskande. För mig känns det också som en plats att träna på. Det krävs koncentration och uppmärksamhet för att veta var man ska sätta fötterna för att inte trilla.

Analys

Planen har ett levande och lekande landskap, det spelar på din fantasi och uppräckarlust. Det är ett kulligt landskap som leker med dina ögon. Det inger en känsla av undran hur det skulle kännas i min kropp om jag skulle röra mig över denna yta. Kullarnas form och storlek inger för mig ingen känsla av att bli nyfiken och undra vad som finns bakom nästa krön, kullarna är för små och överblickbarheten och symmetrin är för stot.

Kulligheten i planen inspirerar mig att vilja röra på mig. Det känns kul och kittlande att springa fram och tillbaka, upp och ner. För mig känns det kul att känna en sinnlig upplevelse och ett visst motstånd. Att själv springa över planen känns kul ett tag, men inget jag skulle gå hit bara för att göra, hade jag vägarna förbi så kanske. Däremot skulle det kännas kul att

ta sig hit med vänner att testa hur det känns att spela boll i denna kulliga miljö.

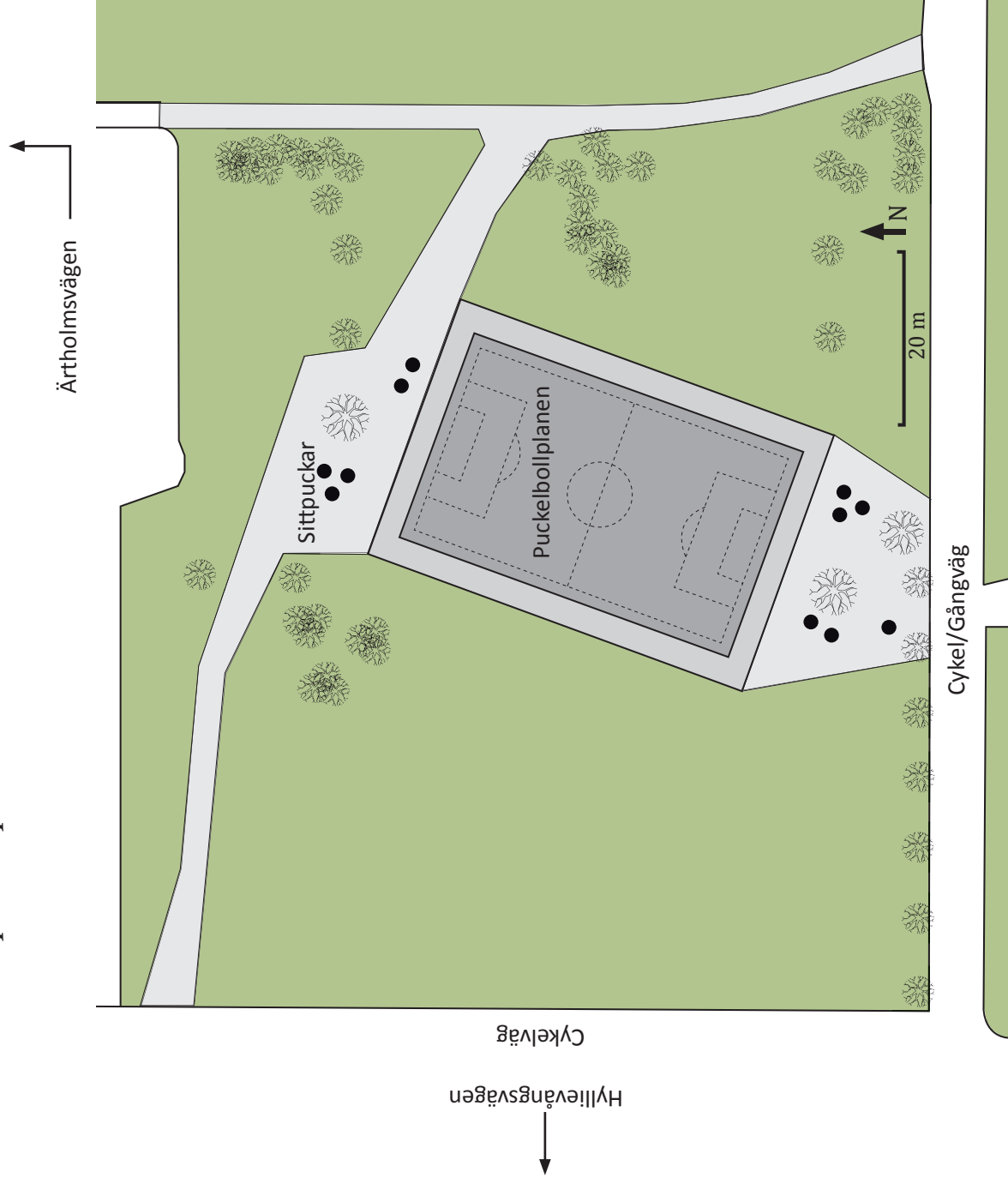
Miljön är tillåtande, men spelar på en viss gräns. Det är ok att använda platsen fritt, även om dess form och färg i första hand upplevs vara till för fotboll eller någon annan lek med boll. Linjerna och planens yttre form och färg får tankarna att gå till fotboll. Min upplevelse är att planen har svårt att rymma den fria leken och kreativiteten om det skulle finnas ett gäng som redan använde planen till fotbollsliknande spel.

Det finns en lockande fri kreativitet, det är trots allt du som bestämmer hur planen kan användas. Kulligheten och målens form spelar på något icketraditionellt och möjliggör därmed till det fria användandet utifrån fantasi – kreativitet. Planens linjer kan väljas att ses som påminnelse av exempelvis fotboll och dess regler, men de skulle också kunna ses som en del i det som fritt går att använda utifrån eget huvud.

EXEMPELSTUDIE

Illustrationsplan över platsen

*Illustration av Emilie Ireman med underlag från
Ramböll Malmö*

Platsens läge i Malmö

Fakta om platsen

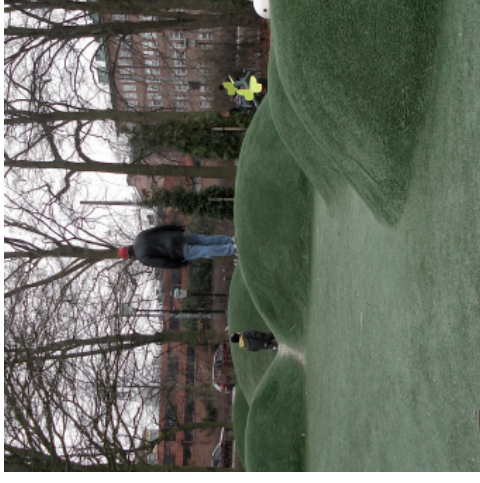
Sagolekplatsen invigdes 2007 och är en av 20 temalekplatserna i Malmö. Landscapsarkitekt Karin Sjölén och arkitektikonstruktör Karin Andersson har gestaltat lekplatsen. (Malmö stad 2009-11-11)

Övergripande bild över en del av lekplatsen.
Foto: E. Ireman (2008)

Gummigranulatkulor i närbild.
Foto: E. Ireman (2008)

Sagolekplatsens konstgräskullar är en tydlig karaktär på platsen.
Foto: E. Ireman (2008)

5.4 Sagolekplatsen

Sagolekplatsen leker med mitt öga, den leker med min fantasi, den leker med mig. Jag känner ett sug, en vilja, en lust – men vågar jag? Den här platsen är ju inte för mig, nu kanske barnens föräldrar tycker att jag är konstig, att jag tar deras barns plats eller att jag kanske skulle skada dem? Wow, om jag ändå vore barn.

Jag minns att jag kände så här när jag besökte platsen första gången, och jag minns att jag tänkte likadant nästa gång jag kom dit, ja jag har nog känt suget varje gång jag kommit dit. Varje gång har jag nöjt mig med att gå in, känna lite på materialen, gå runt och möjligtvis sätta mig på en konstgräskulle. Jag har inte släppt loss och känt in rummet

genom platsen, jag har inte känt in platsen genom kroppen, åtminstone inte så mycket. Tänk om det fanns möjligheter för vuxna att "leka" – varför känns det som att det inte är ok för vuxna att leka, varför skulle inte vi kunna leka på sagolekplatsen, det finns ju inget förbud? Trots dessa tankar tillåter jag mig själv inte att uppleva rummet mer än att lugnt röra mig igenom och låta den leka med min fantasi och applicera den i sinnet på en helt annan miljö, ett torg – Stortorget i Malmö!

Analys

Platsen har ett levande och lekande landskap, det leker med högt och med lågt, med form och med färg, taktillit och materialitet. Det är dem kulliga landskapen som bjuder in mig, dem gör mig sugen att springa in.

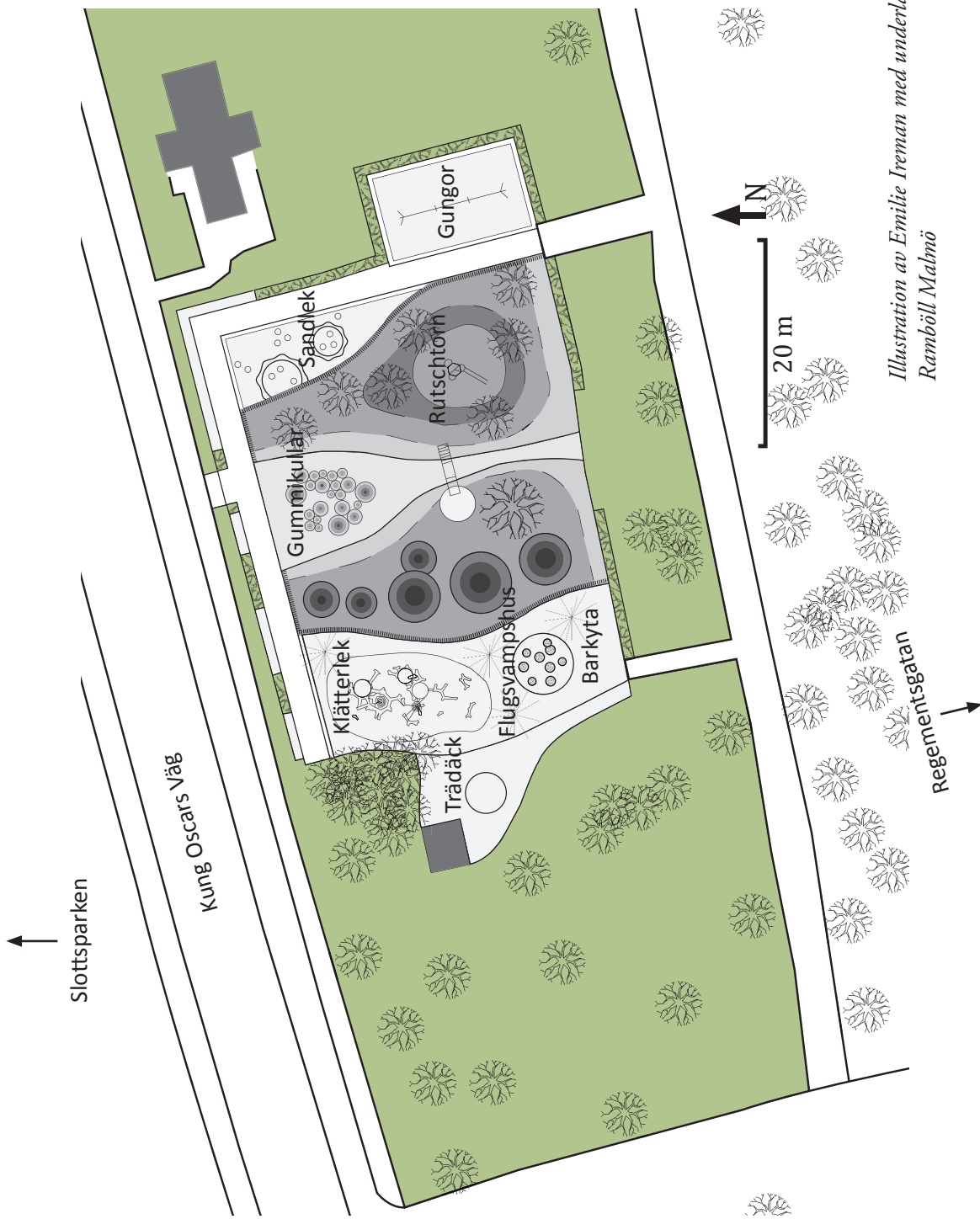
Miljön gör mig absolut sugen att röra på mig, jag blir sugen att springa upp och ner för kullarna av gräs. Jag vill testa ”gunget” och känslan av att stå på de blå, mindre kullarna av gummigranulat. Väl inne kan jag känna mig nyfiken att testa de övriga delarna, exempelvis hur det skulle kännas att åka ner för stålstängerna från tornet eller klättra upp i klätterskulpturerna. Men det är i huvudsak de modulerade markformerna som gör mig sugen att röra på mig och uppleva. I miljön känner jag också ett visst motstånd till att rör mig, jag vill inte vara i vägen för barnen och det känns som om de vuxna skulle titta på mig med konstiga ögon om jag började springa. Dessutom känns miljön för trång för att det skulle vara möjligt för min vuxna kropp att fysiska röra mig i den. En viss osäkerhet infinner sig också vid tanken på att ta mig an de gröna kullarna, de är väldigt branta – kommer jag att kunna ta mig upp utan att skada mig? Jag ser många mindre barn stå uppe på kullarna, så det måste gå. Här inser jag dock att barnet är mer fritt i sitt handlande, det tänker inte efter tio gånger innan det springer upp på kullen. Den känslan skulle jag också vilja uppnå, men det kräver nog sin träning att hitta tillbaka.

Det finns en tillåtande känsla, men ändå något reserverande. Som barn skulle jag känna mig mer fri, då skulle jag förmodligen inte känna eller tänka att det fanns några sätt att använda miljön på som var ”fel”. Egentligen skulle jag ju kunna säga att det som vuxen inte finns några rätt eller fel i hur en miljö kan användas. Trots detta känner jag mig begränsad. Min uppfattning är att det beror på att detta är en lekplats, den är inte skapad eller anpassad efter en vuxens kropp. För mig är det också en ständigt pågående känsla av att jag är på fel plats. Jag upplever en påtaglig känsla av att det finns en föreställning om att leka gör vi som barn och därmed

är också lekplatsen till för barnen. Det kan vara min rädsla, men tror samtidigt att det är många som tänker så.

Miljön är till viss del kreativ, den leker med sinnena. Samtidigt upplever jag att miljön egentligen är tillrättaliggande. Kreativiteten får stanna i sinnet eller upplevas genom sanden. Den kreativa rörelsen för mig som vuxen är snäv. Det behövs större ytor, inbjuda fler åldersgrupper och det behövs en bättre integration mellan de olika delarna. Jag vill kunna göra något mer än bara gunga där jag gungar, jag vill kunna göra något efter att jag tagit mig upp på kullen – det är kanske då som jag vill åka kana ner på något, inte på rumpan, som barnen, då kanske jag blir smutsig.

Illustrationsplan över platsen

*Illustration av Emilie Iremman med underlag från
Ramböll Malmö*

Platsens läge i St. Gallen

Fakta om platsen

Platsen är skapad av arkitekt Carlos Martínez och den schweiziska konstnären Pipilotti Rist. Området ligger i ett uppbyggt affärskvarter mellan stationen och den gamla citykärnan i staden St. Gallen i Schweiz. (Urban Landscape Architecture, 2006)

Övergripande bild av ett rum
Foto: Thomas Mayer (Coolboom 2008)

Den gummihjulsbilda bilen är särskild detalj på platsen.
Foto: Thomas Mayer (Coolboom 2008)

Egensinniga möbler.
Foto: Thomas Mayer (Coolboom 2008)

5.5 Urban Lounge

Den urbana loungen består av ett gatukvarter i St. Gallen i Schweiz. Den förmedlar en känsla av att befynna sig inombus och utombus på samma gång. Miljön ifrågasätter en traditionell grå gatumiljö och visar på hur den skulle kunna gestaltas. Allt på platsen förutom de levande träderna är täckta av rött gummi. Soffor och andra attribut som är möjliga att sitta på, förmedlar en avslappnad "lay back" stämning. En stämning som passar in i ambitionen att skapa en lounge i ett affärskvarter.

Analys

Landskapet mellan dessa hus känns levande och lekande, men inte på ett kuperat och varierat sätt utan för att det förmedlar

en annan känsla än en traditionell gatumiljö. Miljön lever på grund av sin färg, den leker med sinnet om hur vår värld ser ut till skillnad från fantasivärlden. Den bidrar till att gränsen mellan fantasi och verklighet känns väldigt liten. Den leker med mitt sinne om vad som är möjligt att göra i denna miljö.

I miljön finner sig en nyfikenhetskänsla och en vilja att röra sig i miljön. Gatumiljön leker med vad som är möjligt att både göra i utrymmet mellan husen mer generellt, men också vad som är möjligt att göra på denna plats. En täckt bil i samma röda gummi eggas en lust att springa upp på bilen. Den ger en känsla av att marken är föränderlig o varierar i höjdled. Samma "skulptur"/formgivning spelar också på vad som är tillåtet och inte, men den gör det också möjligt att uppleva något "förbudet" som att springa upp på taket av en bil. Den bidrar till att kunna känna in rummet med hela kroppen.

Miljön känns tillåtande. Den röda färgen och den annorlunda belysningen löser upp känslan av en traditionell grå miljö som vanligen finns mellan stadens huskroppar, den löser upp en känsla av vad som är ”normalt” att göra i stadsrummet och hur den kan se ut. Färgen, de lekfulla trafikmarkeringarna och de ovanliga möblerna bidrar till en känsla av att det är du som bestämmer, de är alla ovanliga och har där med inget givet sätt att användas. Miljön inger en känsla av att både vilja röra sig i, på och igenom, men också att bara hänga och iakttä.

Den kreativa utmaningen finns i det icketraditionella. Det utmanar din fantasi om hur en stadsmiljö ”ska” se ut och hur denna miljö är tillåten att använda. Kreativiteten finns i tankarna som miljön förmedlar, det är du som bestämmer hur miljön ”ska” användas. Miljön känns dock bara inspirerande och kreativtreggande till en viss grad. Det är inte en miljö där möjligheterna inte har en hejd eller kreativiteten bara flödar. Miljön känns inspirerande till en viss gräns. Den utmanar mer hur miljön i staden ”ska” se ut än användande av miljön på ett kreativt sätt.

DISKUSSION

Illustrationsplan över platsen

*Illustration av Emilie Ireman med underlag från
Googlemaps*

STADENS VARDAGSRUM

DISKUSSION

6.1 Det platta torget?

Torget utseende har varierat över tiden. Funktionen har påverkat dess utseende och berott på samhällets och människornas behov. Det platta torget var tidigare nödvändigt. Funktionen av det platta torget behövdes för att bedriva handel eller för att vid rådhuset på torget bedriva ting. (Åström, 1988)

Solà-Morales (Gabrielsson 2006 citerar Solà-Morales 1997) och Göransson (2009-09-17) menar att vi lever i en föränderlig tid och därför vill Solà-Morales att vi ska söka och skapa nya former. Han menar att vi idag inte sitter på en absolut sanning om hur vår miljö ska se ut och gestaltas. Likaså menar Göransson att vår utemiljö ska följa utvecklingen och inte bli statisk. Olsson (2007) anser att det är viktigt att stadens miljö skapas utifrån människornas behov. Reiter (Olsson 2007) menar att dagens gator och torg inte är gestaltade efter människornas behov idag. Han anser att stadens rum är ”statiska, allmängiltiga och långsiktiga”. Jag samtycker med Göransson och Solà-Morales och menar att torget ska fortsätta att utvecklas och anpassas efter dagens behov och funktion, precis som det har gjorts historiskt. Utgångspunkten för utformningen av stadens rum bör således vara människan, vilket också Olsson och Reiter menar. Ska våra torg fortsätta vara platta med tanke på de behov som finns idag? Har vi ett behov av det platta torget idag?

Drougge (2009-09-30) och Hansson (2009-10-12) ser en funktion med och ett behov av det platta torget. De menar båda att de platta torgen behövs som pauser i den hårt pulserande staden, något som Hansson menar kan bety

stad och variera med tryck och intensitet. Hansson menar också att det platta torget är nödvändigt för att kunna erbjuda överblickbarhet och ”länga blickar” i flera riktningar. Något som hon ser som en viktig funktion för torget. Staden erbjuder generellt ”kort blickar” eller någon längre ”blick” längs en gata. Större element skulle därmed skymma den horisontella sikten. Bergström (1996) anser till skillnad från Hansson att god överblickbarhet inte har något egenvärde. Hon menar att det krävs något mer än det första man som besökare ser för att stanna upp i rummet. Bergström anser att ett rum ska gestaltas så att det inger fri rörelse. Vi människor behöver någon typ av gräns att förhålla oss till. En fysisk gräns lockar till rörelse. Det erbjuder en nyfikenhet om vad som kan finnas bakom och kan få oss att stanna såväl som att komma till rörelse. Andersson (2009-10-01) tror inte på det platta torget. Han upplever att det är svårt att få torget aktivt på så sätt och anser precis som Bergström att vi människor behöver något fast att förhålla oss till. Av samma anledning anser även jag att fysiska element är viktiga för att inbjuda till rörelse på ett torg. Jag anser att de även kan ha en funktion att fylla avseende sikten på torget, till skillnad från Hansson. Ett större element bryter siktlinjen och skapar en nyfikenhet om vad som finns bakom. Det kan också leda blicken uppåt och möjliggöra till upplevelse av hela rummet med dess rymd. En hårt pulserande stad med många människor på väg, tror jag precis som Hansson, har ett större behov av det tomma platta torget. Jag anser att det viktiga är skillnaden i tempo och inte nödvändigtvis att det behöver vara platt. Torget skulle därmed kunna representera ett lugn, men också någon typ av kontrasterande rörelse. En rörelse som skiljer sig från gatans tempo och riktning.

Krier (Åström 1988 citerar Krier 1975) menar att det centrala torget har förlorat sin gamla mening och att det nu måste föras med nya funktioner för att frambringa liv och rörelse. Han anser att olika typer av verksamheter ska förläggas runt torget och på så vis dra människor till torget. Lieberg (2007) fasar för att det i förlängningen då kommer att kosta pengar för att komma till torget. Han åsyftar vikten av att platsen även tilltalar ickekonsumenter för att kunna fungera som offentligt rum. Andersson (2009-10-01) och Hansson (2009-10-12) anser precis som Kane att de omgivande faktorerna på torget påverkar användarfrekvensen. Andersson vill dock att torget i sig ska vara som en magnet och dra till sig människor. Samma resonemang återfinns hos Ström (2009-09-22) som anser att torg i sig självt ska vara en attraktion. Jag menar att torget bara kan vinna på att i sig självt också vara attraktivt. För mig finns det ingen anledning att bara förlita sig på omgivande faktorer. Precis som Lieberg ser jag risken att torget i förlängningen mer eller mindre kostar pengar för att vistas på och för att finna anledning att vara där. Genom att torget i sig självt är attraktivt anser jag att det kan möjliggöra en större användarfrekvens dygnet runt. Det finns exempelvis inga begränsningar i omgivande verksamheters öppettider. Jag tror att kreativ rörelse kan vara en attraktionskraft för torget.

6.2 Kreativ rörelse

Bergström (1996) anser att det är viktigt att invånarna i en stad kan känna handlingsfrihet. Hon menar att miljön inte ska vara fullständigt planerad och förutsägbar. Hansson (2009-10-12) samtycker och menar att tillrättaliggande miljöer resulterar i passiva individer. Lynch

(1960) åsyftar en öppen ordning, formbar i ändamål för att människorna själv ska kunna bidra med sin egen mening. Därmed kan varje person skapa sin egen bild av staden, menar Lynch. Mårtensson (ännu inte utgiven) är inne på samma teorier som Bergström och Andersson. Hon har i sin forskning kommit fram till att landskapet lockar till rörelse och menar att "landskapet leker" med oss. Det visar att formen påverkar vårt användande och utnyttjande av platsen, precis som också Åström (1988) och Gabrielsson (2006) menar. Andersson (2009-10-01) anser att formen har förmåga att förstärka funktionen. Mårtensson menar att staden skulle kunna erbjuda platser som lockar till rörelse. Precis som Bergström med flera anser jag att det är viktigt att stadens invånare erbjuds handlingsfrihet. Jag tror att det kan bidra till att vi blir friskare och mår bättre som individer. Genom formen tror jag att det är möjligt att locka till rörelse på ett torg. En rörelse som utgår från varje individ, inspirerad utifrån den befintliga miljön. Fantasin och kreativiteten sätter gränserna och ger möjligheterna. Precis som Åström menar jag att en stad kan ha torg med flera olika funktioner. En funktion kan vara att inbjuda till kreativ rörelse.

Mårtensson (ännu inte utgiven), T. Olsson (2007) och Kane (T. Olsson 2007) med flera menar att leken är till för alla och ser en framtid för den i staden. Mårtensson menar att lek skulle ge en mer angenäm rytm i stadslivet. Hon anser att rörelsen genom leken kan generera ett meningsfullt sätt att samskola med omvärlden. Huizinga (T. Olsson 2007) menar att leken leder till ett mer dynamiskt samhälle. H. Olsson (T. Olsson 2007) håller med och anser att lek och fritid är nödvändigt för en positiv samhällsutveckling. Huizinga anser att lek är utvecklande och att vi lär genom den. H. Olsson menar att vi genom leken finner glädje och njutning

som bidrar till inre motivation, något som i sin tur verkar buffrande mot stress och utbrändhet. Jönsson samtycker och menar att vi idag har ett stort informationsflöde som lätt leder till ångest och oro genom att vi inte vet hur vi ska sortera och prioritera. Genom att söka barnet och leken i oss kan vi hitta tillbaka till oss själva och finna lusten, enligt Jönsson. Kane anser att lek handlar om kreativitet och självförverkligande.

Precis som ovan nämnda personer, anser jag att det finns något intressant inom leken. Leken eller den kreativa rörelsen lockar till mycket som är värdefullt för oss människor. Genom leken kan vi hitta motivationen och lusten. Genom problematiken som Jönsson nämner kan leken bidra till effektivitet på arbetet och bättre hälsa. Precis som Kane samtycker jag till att lek handlar om kreativitet, men för mig finns det också något nyfikenhetsgagnande och upplevelsestimulerande i det. Jag tror också att den kreativa leken bidrar till det kreativa tanke- och användnings sättet, vilket kan bidra till att vi blir mer kreativa i arbetslivet. Jag tror att leken har en funktion att fylla i vårt samhälle för alla åldrar. Leken genom den kreativa rörelsen är ett användningsområde för torget.

Jag tror att torget är en plats för både rörelse och vila. Genom att utgå från kreativ rörelse kan vi skapa en kontrasterande miljö som bjuder in till det lekfulla och upplevelserika. Något som kan upplevas genom både rörelse och vila. Mårtensson (ännu inte utgiven) menar att en miljö som lockar till rörelse kan medföra en positiv effekt genom att bara minnas och återknyta till tidigare erfarenheter, exempelvis från barndomen. Lieberg (2007) menar att ett betraktande av det som sker i den offentliga miljön kan vara en del i en kreativ läroprocess. Genom att konfronteras med andras olikheter och likheter kan den enskilda individen nå utveckling. Av bland annat ovan angivna anledningar anser jag att ett

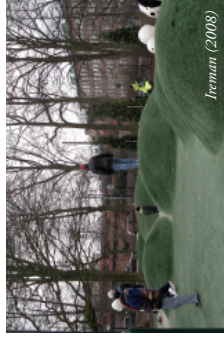
skapande utifrån kreativ rörelse kan verka positivt genom både vila och rörelse. Det absoluta målet är inte att få alla människor i rörelse. En stor vinst nås genom att få människor att stanna upp. Förhoppningsvis väcks en kreativ tanke som antingen stannar i sinnet eller kommer ut i form av en kreativ handling. Jag anser att det offentliga rummet är viktigt att ta tillvara. Norberg-Schulz (Gabrielsson 2006 citerar Norberg-Schulz 1980) anser att människans identitet är beroende av platsen och Bergström (1996) menar att de som använder det offentliga rummet i sin vardag bygger upp sin identitet i samspel med rummet. Torget blir således en viktig punkt i staden som påverkar människorna, bland annat genom dess utseende. Drougge (2009-09-30) och Andersson (2009-10-01) menar att torget är en viktig plats för människorna för att se och synas, att vara där andra är. Jag samtycker och menar att funktionen även kan nås genom olika typer av rörelse. Att genom kroppen se, höra och synas. En upplevelse och erfarenhet som kan fås genom att sitta på en bänk eller genom ett hopp eller ett löpsteg.

Ström (2009-09-22) tror att miljön kan inspirera till rörelse och att det är möjligt att skapa för kreativ rörelse. Hansson och Andersson (2009-10-01) tror på den lekande människan. Hansson (2009-10-12) vill att leken ska vara en del av det offentliga rummet och torget. Andersson och Drougge (2009-09-30) tror att det kan finnas en framtid inom leken och kreativiteten i staden. För Andersson är det viktigt att injicera värdena och erbjuda möjlighet till valfrihet, eget initiativ och kreativitet. Det handlar om att erbjuda möjlighet till att som medborgare och besökare interagera med olika ting. Andersson menar att leken inspirerar till uppträckarglädje och viljan att komma ut och delta. Han menar att leken är oförutsägbar och ger återhämtning. Jag tror att miljön kan

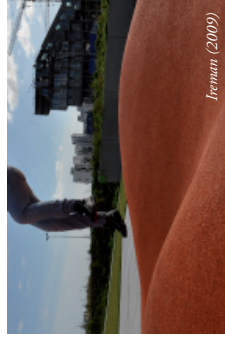
Puckelbollplanen

Iremán (2009)

Sagolekplatsen

Iremán (2008)

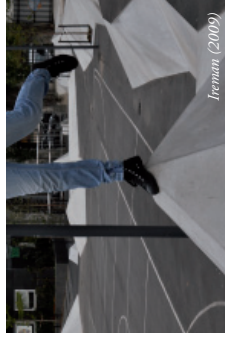
Plug n Play

Iremán (2009)

City Lounge

Moguer-Coolboom (2008)

Charlotte Ammundsens Plads

Iremán (2009)

förmedla en känsla av att det finns något att upptäcka. En känsla som lockar till rörelse. Jag anser, precis som Andersson, att vi genom miljöen ska uppmuntra och möjliggöra för ett mer aktivt agerande hos människorna. Att de ska få möjlighet att utnyttja sin kreativa förmåga. Miljön ska inte rätt in oss i led, utan påverka oss till att bli mer kreativa individer.

6.3 Lekande landskap

De olika exempelplatserna ifrågasätter det platta torget och visar på att olika element kan inspirera till rörelse, precis som Andersson (2009-10-01) och Bergström (1996) menar. Element som beroende på form och variation möjliggör och trigger till kreativitet på olika sätt. Platserna visar på möjligheten att gestalta för kreativ rörelse och hur det lekande landskapet kan se ut.

Andersson (2009-10-01) är generellt skeptisk till artificiella material. Något som alla exempelplatser förutom Charlotte Ammundsens Plads visar exempel på. Andersson menar att hållbarheten är för dålig och att exempelvis konstgräs inte inger samma sinnesupplevelse som naturligt gräs. Jag tror att det är viktigt att välja material efter funktion. Ett konstgräs eller en gummimatta kan möjliggöra andra miljöer och funktioner med andra kvaliteter. Jag anser att det är viktigt att välja material med eftertanke och medvetenhet. Det är aldrig bra att välja något "bara för att". För mig är det viktigt att våga prova nya material för att möjliggöra en utveckling av utemiljöerna. Jag samtycker med Andersson om att ett artificiellt gräs inte ger upphov till samma sinnesupplevelser

som naturligt gräs gör. Däremot anser jag att det kan ge upphov till andra karaktärer och upplevelser som inte naturligt gräs kan göra på samma sätt. Med ett konstgräs är det exempelvis möjligt att arbeta med olika typer av karaktärer och höjder samt att formge mer extremt. Genom Puckelbollplanen, Sagolekplatsen och delar av Plug n Play kan vi se exempel på hur de artificiella materialen påverkar och möjligheterna att skapa olika former som kan locka till rörelse. Urban Lounge visar exempel på hur materialet i sig påverkar känslan av platsen. Där känslan kan bidra till en mer tillåtande hållning och friare kreativ användning.

Det absolut centrala och viktigaste för en miljö som ska locka till kreativ rörelse, anser jag är att få människor att stanna upp. Att den i nästa steg kan inspirera till en kreativ tanke som genom det egna valet stannar i sinnet eller i miljön ge möjlighet till kreativ handling. En kreativ handling som kan vara att springa upp på betongformationerna på Charlotte Ammundsens Plads eller upp på jättestora kullar inspirerade av Sagolekplatsen, Plug n Play och Puckelbollplanen. Samtliga miljöer visar på att vi behöver något att förhålla oss till för att locka till rörelse. Urban Lounge är öppnare än flera av de andra exempelplatserna. Något som skulle kunna verka negativt på "rörelseegandet". Jag anser att det dock är en plats som lockar till kreativ rörelse, mycket på grund av sin annorlunda markbeläggning och unika möbler. Flera av de andra platserna inger större inspiration till mer fysisk rörelse på grund av variationen i miljön. Dock finns ytorna i Urban Lounge för att kunna ta fart och komma upp i hastighet. Området breder ut sig över ett kvarter. Materialvalet av markbeläggningen i exempelvis Urban Lounge ifrågasätter också normer och värderingar. Materialet använt på detta sätt i en stad är nytt för många och skapar en nyfikenhet och

Irenan (2009)

Charlotte A. P. vägen rakt fram...

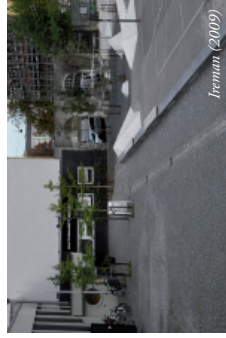
Irenan (2009)

Charlotte A. P. vägen "till höger"...

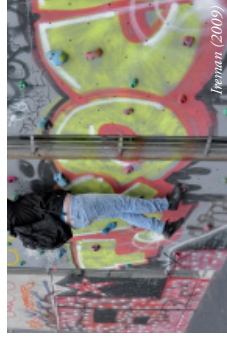
Irenan (2009)

Charlotte A. P. vägen "till höger"...

Irenan (2009)

Charlotte A. P. vägen "till vänster"...

Irenan (2009)

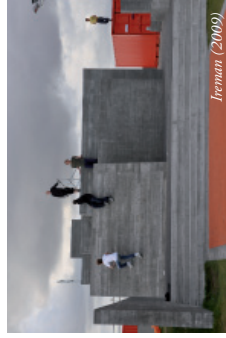
Charlotte A. P. vägen upp för vägen...

förundran. Människorna vet inte hur materialet beter sig eller hur de ska förhålla sig till det eller miljön i stort. Något som ger möjlighet att uppträcka och referera tillåtande till användningen av miljön.

Samtliga platser visar på en tillåtande hållning av hur miljön ska användas. De visar på möjligheter där besökaren själva får välja hur de ska förhålla sig till platsen och dess innehåll. Något som också Göransson (2009-09-17) gärna ser som en funktion av torget. Han vill att torget ska beröra så att människor stannar upp. Att de ska erbjudas möjligheten till exempelvis interaktion. Människorna ska själva få välja om de vill vara med och delta eller betrakta från sidan. Det handlar om möjligheter och valfrihet. Charlotte Ammundsens Plads visar exempel på hur ett gaturum erbjuder möjligheter och valfrihet. Gestaltningen förmedlar känslan av en plats. Vid introduktionen av platsen uppträcker ögat snabbt det lekfulla golvet som möjliggör alternativ till min passage genom rummet. Jag kan ta olika vägar genom rummet och på så sätt få olika upplevelser. Det finns möjlighet att ta vägen rakt fram, ner för trapporna och över basketplanen. Alternativt tar jag vägen till höger upp på eller emellan de lekfulla betongformationerna eller tar jag vägen till vänster genom rummet som erbjuder det platta asfaltgolvet. Väl i rummet, om jag har gett mig tid att stanna, uppträcker jag mer. Det finns flera olika saker att ta sig för och testa. Rummet erbjuder något mer än det man som besökare först ser. Platsen innehåller det som bland annat Bergström (1996) tidigare åsyftade. Miljöns primära syfte är att först skapa ett intresse och få oss som besökare att stanna. Därefter måste miljön också erbjuda något mer som vi som besökare vill uppträcka och ta del av. Jag tror på Bergströms teorier. Miljön inspirerar till användning, erbjuder något nytt eller oväntat

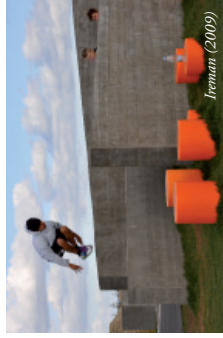
för att få oss besökare att stanna. När vi stannat måste miljön erbjuda något mer, den måste vilja få oss att använda den och erbjuda upplevelser. Upplevelser som kan vara av sinnlig upplevelsekaraktär. Det kan vara att iakta andra, men det kan också vara att uppleva med kroppen.

Alla exempelplatser innehåller något oväntat eller något som är ovanligt att se. Samtliga platser får mig att vilja stanna. Ett torg med kullar i olika storlek och färg skulle erbjuda något som idag är ovanligt att se. Det skulle kalla på vår uppmärksamhet. Om platsen inte innehåller något mer eller om alla torg generellt skulle börja gestaltas med kullar i olika storlek, tror jag att nyfikenheten och uppträckarlusten hos brukarna skulle försvinna med tiden. Materialen och formerna kan hjälpa till att påkalla uppmärksamheten, men miljön i sig måste erbjuda något mer. Både Puckelbollplanen och Sagolekplatsen har det där som idag fångar uppmärksamheten. Jag tror att respektive miljö skulle kännas fattig på ett torg, såvida miljöerna inte vidareutvecklades. Puckelbollplanens pucklar kombinerade med olika typer av mål, olika bollar, större ytor, annan färg, andra linjer och så vidare. Allt för att visa på möjligheterna och uppmuntra till egen kreativitet. Det intressanta ur perspektivet kreativ rörelse är att uppmuntra kreativiteten, inte att spela just fotboll på en alternativ plan. Vad gäller Sagolekplatsen innehåller den olika intressanta komponenter. Dock inte tillräckligt stora för att få mig med en vuxen kropp att finna motstånd och känna tillåtelse att ge mig ut och ta in platsen genom kroppen. Något som också Ström (2009-09-22) har påpekat som viktig komponent för att vuxna ska finna tillfredsställelse i rörelseleken. Han anser att det är viktigt att miljön erbjuder motstånd.

Plug n Play: klättra upp...

Iremann (2009)

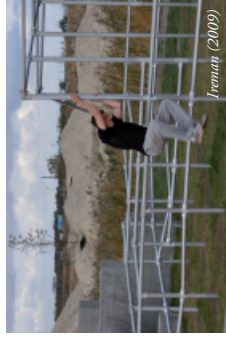
Plug n Play: hoppa över...

Iremann (2009)

Plug n Play: hoppa till...

Iremann (2009)

Plug n Play: svänga till...

Iremann (2009)

Plug n Play: var är jag?...?

Iremann (2009)

Svenselius (2009-10-01) menar att olika typer av hinder lockar till rörelse. Generellt tror han att höjdskillnader och kantighet är rörelseeggande. En beskrivning av en miljö som överensstämmer med parkourdelen i Plug n Play parken.

Kantighet och materialitet som återfinns i den traditionella urbana miljön. Den stora skillnaden är att miljön är anpassad och uppbyggd för att träna parkour, samt att den med sitt namn visar på att det är ok att "leka" och utöva parkour.

Något som kan uppfattas både negativt och positivt. Miljöns utformning kan verka negativt på den kreativa rörelsen och på parkours grundfilosofi. Detta för att platsen så starkt påvisar att den är skapad till att träna parkour i och inget annat, samt att parkour som rörelsekonst i förlängningen blir hänvisad till speciellt avsedda platser. Något som då skulle verka negativt på den fria kreativiteten och Le parkours grundfilosofi, att använda parkour i vardagen för att ta sig fram på effektivaste sätt utifrån sig själv. Göransson (2009-09-17) tycker att

Le parkour som fenomen i staden kan ses som ett resultat av en vilja att utnyttja stadsmiljön på ett annat sätt än vad planerarna en gång tänkt. Rörelsen väcker tankar om hur vår stadsmiljö egentligen används och hur man som invånare och besökare i staden vill använda den. Genom att titta på hur parkour används i staden, menar Göransson också att det skulle kunna ifrågasätta dagens planering med speciellt avsedda platser för exempelvis lek i form av lekplatser. Jag samtycker med Göransson och menar att parkour kan ses som en kreativ rörelse i staden. Den utgår från den befintliga miljön och skapas genom en kreativ process. För mig kan Plug n Plays parkourdel ses som ett exempel på hur det är möjligt att gestalta för kreativ rörelse. Jag skulle vilja se ett torg som innehåller olika typer av attribut från parkourdelen, men där attributen integrerar med varandra och skapar olika vägar. Där miljön inte tillrättalägger en utövning av parkour, utan som möjliggör en kreativ rörelse. I mitt huvud finns

torget med kullarna, de kantiga formationerna som reser sig från marken, de vertikala väggarna och de friställda mindre föremålen bestående av exempelvis block eller pallar. Allt detta bestående av olika material kombinerat med olika formationer av stänger, exempelvis i stål. Stänger som verkar som synapser mellan olika delar och i sig själva möjliggöra ett kreativt användningssätt.

6.4 Slutsats

Jag tror på en miljö som lockar till kreativ rörelse! En miljö som får oss att stanna upp. Erbjuder möjligheten till att ge oss ut och uppträcka med kroppen eller betrakta från sidan. Där vi kan träna vår kreativitet, få sinnlig stimulans, utmanas i vår fantasi och ta platsen och situationen i tiden som den kommer till oss. Kreativ rörelse ligger för framtiden i den urbana miljön för människornas välbefinnande och hälsa.

6.5 Framtida forskning

Arbetet kan ses som ett konstaterande av att torget i staden kan vara en plats för kreativ rörelse. Som en utveckling av detta resonemang skulle det vara intressant att se vilka slutsatser och effekter det skulle vara möjligt att dra i ett vidare perspektiv för den enskilda människan och samhället i stort. Om en miljö som inspirerar till kreativ rörelse gör oss människor mindre passiva och mer kreativa, kan det också generera att vi blir mer kreativa i vår

vardag, exempelvis på jobbet? Kan gestaltningen för en friare användning och kreativt användningssätt av miljön göra oss människor mindre stressade och påverka vår hälsa i positiv riktning?

6.6 Reflektion: Landskapsarkitektur vs. konst

Både Drougge och Andersson menar att landskapsarkitektur innehåller en tidsaspekt som inte nödvändigtvis finns inom konsten. Landskapsarkitektur skapas för en längre tid. Den skapade miljön avses kunna fylla en funktion under dygnets alla timmar och årstider i många år framöver. Andersson menar att det ställer stora krav på exempelvis material, de måste hålla och se bra ut under många år. Den mer permanenta landskapsarkitekturen kan och ska kompletteras med mer kortsiktiga installationer, med vilka det är möjligt att kunna åstadkomma en större ”wow effekt”. Korta installationer ställer inte lika stora krav på exempelvis materialen, det är lättare att prova nya saker. Drougge och Hansson menar att landskapsarkitektur innehåller en funktionell aspekt. Gestaltningen ska fylla en mening och funktion, kopplat till en specifik plats. Hansson ser det som att en landskapsarkitekt arbetar utifrån någon annans bild av vad som är landskapsarkitektur och vad som förväntas av dem. Konst, enligt Hansson, är mer fri. Det är upp till konstnären att själv bestämma och utgå från den fria kreativiteten. Andersson menar att konst är mer ”subjektiv” och utgår inte nödvändigtvis från oss människor. Konst beskrivs av Drougge som mer idébaserad och konceptuell än landskapsarkitektur. Förklaringen finner många likheter med Hanssons

resonemang. Ström menar att det är möjligt för både landskapsarkitekter och konstnärer att skapa konst respektive landskapsarkitektur, även om vi i första hand skapar inom området vi verkar. Konsten, tror Ström, lättare tillåts vara mer vågad utifrån andras ögon eftersom den inte nödvändigtvis lutar sig på en funktion och är skapad utifrån konstnärens egna föresatser. Däremot menar han att det är svårt att säga vad som egentligen är konst, det finns mycket som påstås vara konst. Resultatet blir att det kan vara svårt att beskriva vad en konstnär gör genom att bara beskriva det som konst. Det finns så många olika uppfattningar om vad som är konst och vad en konstnär gör. I grund och botten är det varje person själv som avgör om det den skapar är konst eller inte, anser Ström. Drougge ser det som att den största skillnaden mellan konst och landskapsarkitektur är formuleringen av uppdraget och respektive utbildning. Uppdragets formulering avgör om det är konst eller landskapsarkitektur som avses och där med formuleras vad som är vad. Inom konsten finns också en verkstatus som inte finns inom landskapsarkitekturen, enligt Drougge.

I grund och botten skulle jag påstå att båda yrkena lutar sig på samma typ av process, en kreativ designprocess. Båda yrkena behandlar skapandet. Det vi sedan väljer att skapa beror exempelvis på utbildningen och uppdraget, som Drougge poängterar. Vi har olika bakgrund och genom olika utbildning specialiserat oss på olika delar, vi innehar olika kompetenser. En landskapsarkitekt arbetar oftare i en vidare kontext och måste väga in flera parametrar. En landskapsarkitekt skapar för människan och den skapade miljön ska inneha en funktion. Att arbeta som landskapsarkitekt är att arbeta med ett klassificerat yrke vilket, till skillnad från konstnär, gör att du kan söka jobb som landskapsarkitekt. I yrket

förväntas vissa kunskaper som anses nödvändiga för att skapa landskapsarkitektur. Däremot tror jag att det är möjligt för en utbildad landskapsarkitekt att skapa konst, men då skapas inte nödvändigtvis landskapsarkitektur. I konsten finns det fria, där du inte behöver luta dig mot funktion och given plats. Den är mer konceptuell, men kan mycket väl vara mer konkret och utgå från en given kontext. Jag tror inte att det går att dra en skiljelinje mellan konst och landskapsarkitektur, inte vet jag heller vad vi skulle vinna på det. Självklart är det säkert möjligt för en konstnär att skapa landskapsarkitektur, men jag skulle påstå att det krävs stor kunskapsinräkning. Det är möjligt att lära sig ett yrke genom träning och intresse, men frågan är vad en konstnär respektive landskapsarkitekt skulle vinna på det. Som jag ser det är det bättre att utgå från den kunskap som respektive "kategori" har och samarbeta sinsemellan. Det är svårt att definiera arkitektur och det är svårt att definiera konst. Om konst är konst för att den som skapat haft för avsikt att skapa konst, är då landskapsarkitektur definierad på samma sätt? Kan det vara så att landskapsarkitektur är skapat för att hålla en längre tid och om inte så är det inte det? Vilken "kategori" räknas då en installation till? Är det konst eller är det landskapsarkitektur? Eller är det helt enkelt som Hansson menar, att landskapsarkitektur är något som definieras genom en annan persons uppfattning av vad som ska skapas. Om en beställare formulerar ett uppdrag och vill att landskapsarkitekten ska skapa si och så, blir det då landskapsarkitektur? För att det är skapat av en landskapsarkitekt och formulerat av beställaren? Är det så att en beställare av konst ger större frihet till konstnären, får konstnären själv definiera vad som då är konst och dennes uppgift?

Båda yrkena arbetar konstnärligt. Genom utbildningen får vi olika specialkunskaper. Det kan exempelvis röra sig om att

en formgivare/konstnär kan materialet glas möjligheter och detaljer om hur ögat uppfattar en skulpturs förhållande till marken. Kanske förstår landskapsarkitekten hur skulpturen förhåller sig till rummet och människorna, på ett annat sätt än vad konstnären gör. Jag tror att båda kan samarbeta kring koncept och idé, båda kan arbeta med form. Och kanske är det så att själva konsten finns inom båda områdena, konsten är att skapa något bra utifrån det som varit ambitionen.

Kanske är det inte så viktigt att definiera vad konst respektive landskapsarkitektur är? Kanske är det viktigare att definiera det som ska skapas och genom samarbete mellan olika individer och yrken göra det. Landskapsarkitekten bidrar med sina kunskaper och konstnären med sina. Båda har förmågan att skapa. Landskapsarkitekturen respektive konsten måste inte vara på ett visst sätt. Båda yrkena måste tillåtas att arbeta kreativt med gestaltningsprocessen, den ena har inte bättre förmåga genom utbildningen att skapa. Allt handlar om intresse, lust och personlig förmåga.

I sökandet av gestaltningen för det alternativa torget, anser jag det inte vara definierat vilken yrkesgrupp som ska skapa för den kreativa rörelsen. Helhetsmässigt ser jag det som att miljön på torget är landskapsarkitektur. Delar på torget kan däremot mycket väl vara konst. Det viktiga är att miljön utgår från människan, tar hänsyn till många olika aspekter och har en helhetslösningen. Något som exempelvis Drougge och Hansson menar är landskapsarkitektur. Jag menar att konstnären i detta fall kan komplettera landskapsarkitektens kunskaper och bidra med mera detaljkunskaper om specifika detaljer, precis som andra yrkesgrupper kompletterar landskapsarkitekten om exempelvis mark- och vattenförhållanden.

STADENS VARDAGSRUM

REFERENSER

Skriffliga källor

- Bergström, Inger, 1996: *Rummet och människans rörelser*. Göteborg: Chalmers tekniska högskola
- Gabrielsson, Catharina, 2006: *Att göra skillnad*. Stockholm: KTH arkitekturskolan
- Citerar: Solà-Morales, Ignasi de, 1997: *Differences: Topographies of Contemporary Architecture*. Cambridge, MA: MIT Press
- Stregnell, Gustaf, 1922: *Staden som konstverk*. Stockholm: Albert Bonniers förlag
- Norberg-Schulz: 1980: *Genus Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli
- Lieberg, Mats, 2007: *Att lära av staden. I: Plats och lärande 4/2007* Stockholm: Locus
- Citerar: Simmel, G., 1903/1981: *Storstäderna och det andliga livet I: Hur är samhället möjligt?* Göteborg: Korpen
- Lofland, L., 1973: *A world of strangers. Order and action in urban public spaces*. Illinois: Waveland Press
- Lieberg, Mats, 2009: *Unga och rummet. I: Ungdomskulturer* Malmö: Gleerups
- Citerar: Goffman, E., 1971: *Relations in Public*. London: Allen Lane
- LOFT Publications, 2006: *Urban Landscape Architecture*. Gloucester, MA: Rockport Publisher
- Lynch, Kevin, 1960: *The image of the city*. Cambridge, MA: MIT Press
- Mårtensson, Fredrika (ännu inte utgiven - tillhandahållen av författaren): *Den fartyllda rofylldheten I: Den lärande staden*. Boréa förlag
- Norstedts svenska ordbok*, 1990; Oslo/Gjøvik: Norbok
- Olsson, Titti, 2007: *Har vi glömt bort den lekande människan? I: Bulletin 1/2007* Alnarp: Movium SLU
- Andersson, Thorbjörn 1981: *Vad gör ett bra torg bra*. Alnarp: Ala, Movium, institutionen för landskapsplanering Sveriges lantbruksuniversitet
- Åström, Kell, 1988: *Stadens rum, Torget - gestalt, upplevelse, användning*. Stockholm: Statens råd för byggnadsforskning
- Citerar: Krier, Rob, 1975: *Stadttraum in Theorie und Praxis* Åström, Kell, 1985: *Stadens rum, Offentliga platsbildningar i svensk stadsutbyggnad 1945-80*. Byggnadsforskningsrådet

Muntliga källor

- Andersson, Thorbjörn 2009: muntl. samtal 2009.10.01
Drougge, Åsa 2009: muntl. samtal 2009.09.30
Ferner Ström, Johan 2009: muntl. samtal 2009.09.22
Göransson, Sten 2009: muntl. samtal 2009.09.17
Hansson, Beatrice 2009: muntl. samtal 2009.10.12
Lieberg, Mats 2009: muntl. samtal 2009.10.27
Mårtensson, Fredrika 2009: muntl. samtal 2009.11.03
Svenselius, Martin 2009: muntl. samtal 2009.10.01

Övriga källor

- Copenhagen X: *Galleriet: Plug n Play* (2009.12.16)
<http://www.cphx.dk>
Ferner Ström, Johan: *Biography* resp. *Urban Art Solutions*
(2009.10.20) <http://johanstrom.com>
Ferner Ström, Johan: *Urban Art Solutions: Puckelbollplanen*
(2009.12.16) <http://johanstrom.com>
Hansson, Beatrice: *Info* resp. *Uppdrag* (2009.10.22)
<http://www.beatricehansson.com>
Hansson, Beatrice: *Uppdrag: Klätterskulptur kulturhuset, Indre by, Köpenhamn* (2009.12.16)
<http://www.beatricehansson.com>
Malmö stad: *Sagolekplatsen*. (2009.11.11)
<http://www.malmo.se/medborgare/Idrott-fritid/Ung-Fritid/Lekplatser/Sagor.html>

- Movium: *Om movium: verksamhetsidé*. (2010.01.07)
<http://www.movium.slu.se/ommovium/verksamhetside.cfm>
Nivå landskapsarkitektur: *Presentation* (2009.10.20)
<http://www.niveau-ta.com/niva-frames.html>
Youtube, sökord: Pipilotti Rist St:Gallen (2009.09.02)
<http://www.youtube.com/watch?v=nCbIXfZy-t8>

Bildkällor

- Foto: Ireman, Emilie, 2008
Foto: Ireman, Emilie, 2009
Coolboom 2008: *City Lounge by Carlos Martinez*. Foto:
Thomas Mayer (2010.01.20)
<http://coolboom.net/landscape-design/city-lounge-by-carlos-martinez/>

STADENS VARDAGSRUM

BILAGA 1

9.1 Reflektion: Min [tänkande]resa genom arbetet

Innan exjobbets början

En stor del av arbetet med mitt examensarbete genomförde jag innan den egentliga kursen började. Jag hade då många tankar som behövdes syntetiseras, konkretiseras och sammanfattas. Både för att forma arbetet, men också för att kunna veta var jag ska börja. Det blev en process att ringa in det centrala i mina tankar och forma det till ett genomförbart arbete. En process som tog många timmar av tänkande och grubblande. Under denna förperiod av examensarbetet kunde jag sortera mina tankar och jag kol fram till att det centrala för mig är den urbana staden med dess rum. Miljöer som kan gestaltas och tillgodose oss människor på många fler sätt än vad jag upplever att de gör idag. Jag tror att vi människor har ett behov av lek, sinnesupplevelser, kreativ träning oavsett storlek på människokroppen och ålder.

Bakgrunden till mina tankar

Genom studietiden till landskapsarkitekt har jag funderat mycket på hur vår omgivning ser ut, hur vi lever och varför det ser ut som det gör. Under mitt senaste år på utbildningen, räknat från starten av mitt exjobb, tätnade tankarna och jag fick visioner om hur den framtida staden skulle kunna se ut. När jag tänker på den framtida staden utgår jag från perspektivet som gestaltande landskapsarkitekt, vad jag som landskapsarkitekt kan påverka för användningen och funktionen av utemiljön i staden. Jag utgår från människorna som bor, lever och besöker staden – deras behov, medvetna och omedvetna.

Inledningen av arbetet

Precis i inledningen av examensarbetet kände jag det nödvändigt att konkretisera min tankar ytterligare. Jag ville hitta in till ett upplägg och en syntes av mina tankar för att genomföra ett arbete under given tid och kunna förmedla min syn på ett tydligt sätt. Tiden för skrivandet av arbetsplanen blev tidpunkt då mina tankar landade och jag hittade in till mitt begrepp kreativ rörelse. Jag skulle också vilja kalla det slutet på den stora processen för mig. Jag hade lyckats syntetisera mina tankar för vad jag tror på och vad jag skulle vilja förmedla i mitt examensarbete. Det var en stor seger för mig som hade tagit tid. Ett resultat som kom genom många timmars aktivt tänkande och gnagande av glädje, lycka, frustration, ångest, oro, förtvivlan och en stor portion tro. För mig sammanfattar begreppet kreativ rörelse många av mina tankar om hur jag skulle vilja att miljön i staden användes. Jag vill sträva mot en stad som inspirerar och uppmanar till kreativ rörelse. Ett fritt användningssätt där alla sätt att utnyttja och röra sig i miljön är tillåtet, såvida du inte förstör och skadar något eller någon. Det är ett användningssätt där gestaltningen av utemiljön i staden påverkar, inspirerar och avgör den kreativa användningen. En miljö där den leker med dig och du kan leka med den.

Med denna bakgrund går jag vidare i arbetet med arbetsplanen. Jag försöker beskriva för mig själv hur jag skulle vilja lägga upp mitt arbete och på vilket sätt jag vill skriva om kreativ rörelse. I denna process kommer jag in i ett nytt skede där jag måste kriga med mig själv. Det är så mycket och samtidigt så lite som jag vill skriva om. Jag vill argumentera och hitta stöd i att mitt resonemang med att kreativ rörelse ligger för framtiden, att vi människor har mycket att vinna

på det, att det är ett behov för oss. Dock känner jag att det finns en svårighet och en oro i detta. Hur gör jag det tydligt och kommer de som läser att förstå? Jag vill att arbetet ska landa i något som vi kan börja diskutera den offentliga miljön utifrån. Min ambition är att förmedla min bild och att det ska ske på ett tydligt och realistiskt sätt så att läsaren inte slår i från sig innehållet. I detta skede tror jag att det är viktigt att jag kan skriva och väva in mitt resonemang i ett realistiskt exempel. Min tankar kretsar kring att det viktiga för mig är att fånga in läsaren och underbygga mitt resonemang med andra människors teorier och resonemang. Både kända och mindre kända personer för att det ska kunna ge tyngd på olika sätt. I detta skede tänker jag mig också att jag ska genomföra någon typ av gestaltning för att kunna visa på och exemplifiera hur det kan vara möjligt att gestalta för kreativ rörelse.

Hur kom torget in i bilden?

Under dessa tankeperioder, både innan exjobbet startade och när det väl hade börjat, hade jag börjat applicera mina tankar mot olika rum i staden. Framförallt hade mina tankar koncentrerat sig på torget, torget som rum och plats i staden. Varför ser det ut som det gör? Varför skulle inte det kunna vara en plats för en helt annan rörelse, en plats för att leka, känna frihet och få sinnesupplevelser? En plats där miljön leker med våra sinnen? Min uppfattning var då att torg generellt var platta och grå, nästan som om de var tvungna att vara det. Jag tänkte mig att det inte fanns något egenvärde i det. Jag tror på mitt eget begrepp och tror att en gestaltning för kreativ rörelse skulle kunna leda till att torgens utseende skulle kunna se helt annorlunda ut. Jag vill vara med och skapa morgondagens arkitektur. Jag tror exempelvis inte att vi har skapat det eller ett av de mest ultimata torget i världen idag, jag tror att vi kan komma längre. Vi måste

våga ge oss själva artistisk frihet och söka efter vårt behov och utseendet av utemiljön idag och imorgon. För mig är torget ett mycket centralt och betydande rum i staden. Det är ett rum som många kan relatera till och ett rum som påverkar oss människor. Med denna bakgrund ville jag ifrågasätta utseendet av dagens torg och undersöka om torget kan vara en plats för kreativ rörelse.

Jag ser torget som ett rum och en plats i den urbana staden, jag begränsar mig inte till att torget måste se ut på ett visst sätt och måste fylla den funktion det gör idag. Genom att utgå från torget som specifikt rum tänkte jag mig att det skulle vara lättare att förstå mina tankar om den framtida staden med kreativ rörelse som utgångspunkt. Det är ett sätt att konkretisera och applicera resonemanget i ett sammanhang. Jag tänkte mig att det skulle vara lättare att diskutera kreativ rörelse utifrån en kontext snarare än bara generellt. I detta skede fanns också tankar på att applicera mitt tänk och begreppet kreativ rörelse till olika rum i staden, exempelvis platsen mellan husen som inte är en gata och inte är ett torg, ett annat rum är gatuummet. I min personliga vision ser jag att dess platser också ska vara möjligt att gestalta utifrån kreativ rörelse. Jag valde att gå vidare med torget som enda exempel. Detta för att avgränsa arbetet. Anledningen till att jag inte valde gatuummet ligger i det personliga intresset och för att jag såg torget som det bilfria rummet (även om det inte alltid är det) som ska tillföra människorna glädje, utveckling mm. Torget är lättare att referera till än många andra rum i staden, det är ett begrepp och har en definition, en plats många kan relatera till. Det senare kan dock föra med sig viss problematik samtidigt som det ger mig styrka, kan jag se idag. Torget är en plats många har skapat sig en uppfattning om. För gemene man tror jag inte torget måste se

ut på ett visst sätt (det jag åsyftar nu är främst det platta och hårdgjorda torget), utan snarare att man är van att torget ser ut på ett visst sätt. Jag tror att många har svårt att se torgets utseende på ett annat sätt då de har svårt att föreslå något som inte redan finns, något som de inte vet om. I undersökningar eller studier som görs av hur invånarna vill att staden ska se ut och användas, exempelvis torget kommer de tankar fram där människorna har sett något innan. Exempelvis genomfördes en enkät med detta syfte i Malmö i arbetet med det nya Stortorget. De förslag som kom fram var bland annat fler caféer och restauranger, samt mer grönt. En snabb slutsats från mig är att inspiration till dess förslag kommer från Lilla torg som är ett omycket restaurangtorg och Gustav Adolfs torg som är ett väl använt ”parktorg”. Jag anser att det är missvisande att se förslagen som att det är de invånarna vill ha och inget annat. Min slutsats är att de vill se en förändring och inte är nöjda med hur det ser ut idag. Skulle enkäten ha utformats med inspirationsbilder på alternativa torg eller helt andra miljöer skulle troligtvis förslagen ha varit annorlunda. Vi som gestaltare, enligt mig, får inte se sådana svar som en absolut sanning, utan som inspiration. Kanske skulle samråd med allmänheten genomföras på andra sätt än vad som traditionellt görs idag? I detta fall tror jag inte Malmö ser svaren på enkäten som en absolut sanning, men det är lätt att dra slutsatsen att det är dit vi ska sträva.

Problematiken för mig kanske inte främst ligger i gemensamt uppfattning om torget, utan snarare i personer med vår yrkesrolls uppfattning. Jag är rädd för att torget har skrivit in sig hos många att det ska vara och se ut på ett visst sätt för att vara ett torg. För mig finns inte denna föreställning och kanske är det därför som jag inte såg problematiken i att applicera vilken miljö som helst som innehåller det jag kallar för kreativ rörelse på torget.

Kreativ rörelse och torg?

I början av arbetet tänkte jag mig också att jag skulle konkretisera hur en gestaltning för kreativ rörelse skulle se ut på ett torg. Något som jag senare delvis valde bort. Min uppfattning då var att en given kontext av exempelvis ett torg tillsammans med min gestaltningsvision skulle förtydliga och förklara mina tankar. Det skulle bli möjligt att se det abstrakta i något konkret. Jag skulle då kunna visa att skapandet utifrån kreativ rörelse är en strävan och en inspiration. Torget måste självklart fungera utifrån omgivningens behov, exempelvis gatuentréeer, butiksentréeer, transporter och så vidare. Jag såg många fördelar med att genomföra detta steg i mitt arbete, men jag såg också faror med att göra så. Genom att göra en gestaltning utifrån en given plats skulle det dock endast vara möjligt att ge ett exempel på hur det skulle kunna se ut att gestalta för kreativ rörelse. I och med att jag i detta arbete både lägger fram min egen teori och mitt eget begrepp för hur jag skulle vilja att staden gestaltades, var jag rädd att detta gestaltungsförslag skulle bli sett som en sanning. Att det var på detta sätt som alla torg i staden skulle se ut och verka. Något som jag inte menar. Jag vill belysa aspekter av att gestalta utifrån något annat än vad jag tycker görs idag. Kanske skulle inte en exemplifiering ses så definitivt, men det var min farhåga och en av anledningarna till varför jag mer ville visa på mitt resonemang och inspirera till hur det skulle kunna vara möjligt att gestalta för kreativ rörelse. En annan aspekt är att torget ofta har många faktorer att ta hänsyn till vid en gestaltning, aspekter som gör att det är ett tidskrävande arbete att gestalta ett torg som innehåller alla lösningar. Jag ser inget problem i själva gestaltungsarbetet och är övertygad om att det går att hitta olika lösningar beroende på situation med att gestalta för kreativ rörelse och att hitta in till plats-specifika lösningar. Däremot ser jag att problemet i detta fall ligger i omfattning av examensarbetet. Ett arbete som ska

genomföras på 20 veckor. För att genomföra ett platspecifikt gestaltningsförslag för ett torg skulle hela tiden gå åt till gestaltningsarbetet och det övriga i arbetet bli lidande. Eftersom jag gör mig sårbar genom att använda mig av mitt eget begrepp och resonemang, såg jag att tyngdpunkten måste ligga i att stödja och argumentera för det.

Arbetet som process

Jag valde att se detta arbete som början på en gestaltningsprocess. En del i en process där jag i mitt arbete ringar in och argumenterar för visionen och riktning dit jag vill sträva i gestaltningen. Jag lägger upp mina tankar, stärker dem med erfarna yrkesmän och yrkeskvinnors forskning och egna visioner genom både litteratur och samtal, samt att ge exempel på miljöer som innehåller det jag kallar för kreativ rörelse. Mitt arbete är en del i en gestaltningsprocess. Arbetet omfattar inte det slutliga gestaltningsförslaget, men vägen dit med en större undersökande del. Nästa steg är att applicera ”tänket” i ett konkret sammanhang, en platspecifikt context. En kontext som säkerligen varierar i möjligheter av mer eller mindre gestaltande för kreativ rörelse. Jag vill väcka tankar hos läsarna, jag vill visa på hur jag tänker och ser på detta idag samt visa exempel på hur en miljö kan gestaltas för kreativ rörelse.

Min upplevelse av processen

Arbetet har inte varit en enkel och spikrak process. Det har varit mycket av en berg-och-dalbana. Självt upplever jag exempelvis att den skrivande processen har varit mycket lik en gestaltningsprocess. Jag har arbetat djupt i mig själv, kreativt och sökande där både toppar och dalar har ingått. Likaså upplevde jag den långa processen som ägde rum

innan mitt faktiska examensarbete började, men som hela arbetet bygger på. Kanske är det då också missvisande att denna process inte kommer fram tydligare, men frågan är om arbetet hade kommit lika långt om jag lagt ner mer tid på att förtydliga denna process. Jag tror inte att det hade blivit ett lyckat resultat av flera skäl. Framförallt visste jag inte att dessa tankar skulle leda fram till ämnet av mitt examensarbete och av den anledningen inte fört någon vidare dokumentation av processen. Dessutom ville jag komma vidare, ta med mig det som jag hade och trodde på, undersöka och jämföra detta mot teorier. Min ambition var inte att göra ett reflekterande arbete över min egen process utan att undersöka mina teorier för den urbana staden, med torget som exempel. Arbetet har varit ett tillfälle för mig att gå djupare i det abstrakta och teoretiska resonemanget. Det har varit ett tillfälle för mig att tränas i och utvecklas i skrivandet som konst. Ser jag tillbaka på mitt upplägg av arbetet hade jag velat avsätta timmar till att åtminstone göra ett par skisser på hur det skulle kunna se ut att tillämpa inspirationen från åtminstone någon exempelplats på torget. Troligtvis hade det inte uppfattats som att ”så här gestaltar man” för kreativ rörelse”, snarare hade det troligtvis förtydligt i vilken omfattning ett torg exempelvis kan se ut som har ett levande lekande landskap. Jag tycker inte resonemanget här är enkelt eller givet, jag kan idag inte riktigt se framför mig hur dessa skisser skulle utformas. Den stora utmaningen för mig har varit att försöka tydliggöra vad det är jag menar. Hur jag ska lägga fram mina teorier och styrka dem med mer erfarna arkitekter, konstnärer och forskares resonemang. Jag vill inte uppnå ett resultat av mitt arbete där allt är glasklart och att alla samtycker med mitt resonemang. Om det skulle vara fallet tror jag inte att jag hade kommit framåt i resonemanget och diskussionen om den offentliga miljöns användande och utseende. Jag ser kritik och andras åsikter som viktiga att beakta och steg på

vägen till en utveckling av vår miljö. Kritiken och motståndet är ett steg i rätt riktning. Dock vill jag självklart att mitt arbete ska vara förståeligt. Jag tar avstamp i två delar, det är torget och det är den kreativa rörelsen. Det är möjligt att det ibland är problematiskt att följa. För mig hänger de samman. Min gestaltningsvision eller designteori för torget är kreativ rörelse. Jag menar inte att alla torg fullständigt ska gestaltas utifrån kreativ rörelse. Kreativ rörelse är mitt begrepp på hur och i vilken riktning jag skulle vilja att gestaltningen i den offentliga miljön utvecklades. Torget i mitt arbete blir mer som ett rum vars allmänna kontext jag behandlar för att se om det finns något som säger att ett torg inte kan gestaltas för kreativ rörelse. Det är ett sätt för mig som landskapsarkitekt att sätta mig in i ett sammanhang och få möjlighet att förstå och utvecklas inom det. Jag tycker att torgs användning och utseende ska fortsätta att förändras som det har gjorts historiskt. Min ambition med kreativ rörelse i det här arbetet är att belysa att det är något jag tror att vi har ett behov av idag. Att det offentliga torget ska spegla vårt behov och tillfredsställa oss efter bästa förmåga. Då menar jag att det har en viktig funktion att fylla genom att gestaltas för kreativ rörelse. Något som på ett visst torg är den huvudsakliga funktionen eller på ett annat torg något mer sekundärt, en inspirationskälla och något att beakta och mer ta inspiration av i gestaltningsarbetet.

Avslutningsvis

Jag valde att inte titta på befintliga torg som exempel bland annat eftersom jag inte ser det som ett egenvärde. Min ambition med exempelplatserna var att de skulle visa exempel på gestaltning för kreativ rörelse och att de skulle vara experimentella och lekfulla i sitt slag. Trogligtvis hade det blivit lättare för många att förstå hur kreativ rörelse och

torg hänger samman om jag hade studerat torg som exempel. Eftersom jag inte valt att göra en studie av torg eller liknande så har det inte känts som ett alternativ för mig att studera specifikt torg. Snarare kanske det är så att jag borde ha avsatt mer tid i arbetet på att förtydliga denna urvalsprocess och metod. I min gestaltningsprocess har jag exempelvis tittat på andra alternativa platser som är torg eller mer är torg än flera av mina exempelplatser och valt bort dem för att de inte har inspirerat mig inom gestaltning för kreativ rörelse. Jag skulle vilja säga att hela arbetet speglar min personliga gestaltningsprocess. Arbetet blir på så sätt personligt utifrån mitt arbetssätt och mina tankar. Jag har lagt stor vikt vid att tydliggöra mina tankar i arbetet och har inte insett att arbetsättet kan framstå som otydligt eller svårgreppbart eftersom det är tydligt för mig i min process. Något som jag kan se nu efteråt.

För mig är nästa steg i denna process att exemplifiera mina gestaltnings teorier i ett gestaltningsförslag av exempelvis ett torg eller kanske en annan plats i staden. Något som jag är sugen på och skulle vilja ta mig an. Den urbana staden med torget måste utvecklas, något jag vill vara en del av.

